DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO WOŁYŃSKIEGO

Nr. 1 (145) Równe, dnia 15 stycznia 1938 r. ROK XV.

TREŚĆ:

CZĘŚĆ URZĘDOWA:

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA:

CZĘŚĆ URZĘDOWA

1

OKÓLNIK MINISTRA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO Nr 101

z dnia 18 listopada 1937 r. (II W-10471/37)

w sprawie kół szkolnych Polskiego Białego Krzyża.

Zezwalam na zakładanie szkolnych kół młodzieży Polskiego Białego Krzyża na zasadach załączonego regulaminu.

Zakładanie szkolnych kół P. B. K. jak wszystkich innych szkolnych kół Stowarzyszeń wyższej użyteczności, wymaga zgody Kierownictwa lub Dyrekcji szkoły, która powinna mieć na uwadze celowość powstania koła.

Minister

(—) W. Świętosławski.

Załącznik do Nr II W-10471/37.

Regulamin Szkolnych Kół Młodzieży Polskiego Białego Krzyża (P. B. K.).

§ 1. Szkolne Koła P. B. K. mogą być zakładane w szóstych i siódmych klasach szkoły powszechnej, gimnazjach a przede wszystkim w liceach i zakładach kształcenia nauczycieli. Liczba członków tworzących koła powinna wynosić co najmniej 10 uczniów (uczennic).

§ 2. Zawiązane Koło otrzymuje nazwę: Szkolne Koło Młodzieży Polskiego Białego Krzyża przy . . . .
nazwa szkoły i miejscowość

§ 3. Opiekę nad Kołem P.B.K. z ramienia Dyrekcji względnie Kierownictwa szkoły sprawuje jeden z członków Rady Pedagogicznej.

§ 4. Członkowie Koła opłacają składkę członkowską w wysokości, ustalonej przez władze szkolne dla wszystkich organizacji szkolnych.

§ 5. Sposób wyboru zarządu Koła, ustalenie ilości członków zarządu oraz sposób wykonywania kontroli nad finansami Koła należy do kompetencji Rady Pedagogicznej.

§ 6. Roczne główne zebranie członków Koła rozpatruje sprawozdanie zarządu Koła oraz zatwierdza sprawozdanie finansowe organów kontrolnych powołanych zgodnie z § 5, o ile kontrola ta spoczywa w ręku uczniów.

§ 7. Plan działalności Koła opracowany zasadniczo przez samą młodzież wchodzi w życie po zatwierdzeniu go przez dyrektora (kierownika) szkoły.

§ 8. Działalność Koła powinna zmierzać w myśl wskazań statutu P.B.K. do zaspakajania, zależnie od wieku i wykształcenia młodzieży, w miarę jej sił i możności, potrzeb duchowych żołnierza przez pomoc w pracy kulturalno-oświatowej, prowadzonej w domach żołnierza oraz świetlicach oddziałowych drogą:

a) zaopatrywania świetlic w materiały kulturalno-oświatowe (gazety, książki, albumy, gry towarzyskie i t. p.),
b) urządzania imprez i przedstawień dla żołnierzy,
c) korespondencji z żołnierzami,
d) wygłaszania odczytów i prowadzenia pogadanek i t. p.

§ 9. Koło może za zgodą Dyrekcji (Kierownictwa) szkoły:

a) urządzać zebrania uczniowskie w celu szerzenia wśród uczniów (uczennic) danej szkoły idei propagowanych przez P. B. K. oraz w celu zjednywania dla niej nowych członków,
b) urządzać imprezy w celu powiększania swych funduszów.

§ 10. Zatwierdzone przez roczne zebranie członków Koła roczne sprawozdanie z działalności Koła przesyła zarząd Koła za pośrednictwem opiekuna do Zarządu miejscowego Koła lub Zarządu Okręgu P. B. K.

§ 11. Koło może być rozwiązane przez Dyrekcję względnie Kierownictwo szkoły. Koło może się również rozwiązać samo na podstawie uchwały rocznego zebrania.

O rozwiązaniu Koła należy zawiadomić Zarząd miejscowego Koła względnie Zarząd Okręgu P. B. K.

§ 12. Majątkiem rozwiązanego Koła dysponuje Rada Pedagogiczna.

2

OKÓLNIK KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WOŁYŃSKIEGO

z dnia 8.I.1938 Nr II-29153/37

w sprawie filmów i aparatów filmowych.

Dyrekcjom państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących

w Okręgu.

Podaję do wiadomości okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr 104 z dnia 9.XII.1937 r. (II S-9783/37) i Nr 105 z dnia 9.XII.1937 r. (Szt. 4653/37) w związku z okólnikami Kuratorium z dnia 18.VII.1935 r. Nr II-11788/35 i z dnia 13.XI.1936 r. Nr II-22320/36.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr E. Nowicki.

3

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa.

OKÓLNIK Nr 104

z dnia 9 grudnia 1937 r. (II S.-9783/37)

w sprawie filmów i aparatów filmowych w szkołach średnich ogólnokształcących.

W związku z zarządzeniami Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30 czerwca 1937 roku Nr Szt. 2544/37 w sprawie oceny typów aparatów filmowych dla szkół (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8, poz. 232) i z dnia 7 października 1937 roku Nr Szt. 2720/37 w sprawie filmu szkolnego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 13, poz. 387) Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zmienia częściowo treść okólnika nr 62 z dnia 7 lipca 1936 r. (Nr II S-4130/36) w sprawie filmu szkolnego, a w szczególności treść punktu 11 tegoż okólnika w następujący sposób:

1. Ministerstwo ustanawia trzy kategorie filmów szkolnych:

a) kategorię A, obejmującą filmy o charakterze pomocy szkolnej, których wyświetlanie według ustalonego przez Ministerstwo planu obiegowego obowiązuje wszystkie państwowe szkoły średnie ogólnokształcące, posiadające aparat filmowy zakwalifikowany przez Ministra W. R. i O. P. zgodnie z p. 9 niniejszego okólnika;

b) kategorię B, obejmującą filmy, które mają również charakter pomocy szkolnej, lecz nie będą ujęte w stały plan obiegowy i pozostawione będą do swobodnego wyboru i stosowania przez szkoły, posiadające odpowiedni aparat filmowy;

c) kategorię C, obejmującą krótkometrażowe filmy o charakterze ogólnokształcącym i wychowawczym, pozostawione również do swobodnego wyboru i wyświetlania przez szkoły, wszelako nie na lekcjach, lecz poza lekcjami szkolnymi. Filmy wszystkich trzech kategorii będą mogły być wyświetlane w szkołach tylko wówczas, gdy zostaną zakwalifikowane przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego jako dozwolone do użytku zbiorowego w szkołach średnich ogólnokształcących i ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa. Innych filmów na terenie szkoły średniej ogólnokształcącej wyświetlać nie wolno.

2. W skład kategorii A wchodzi filmoteka używana obecnie w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących a złożona z 40 filmów o charakterze pomocy naukowej, wymienionych w przytoczonym wyżej okólniku. Filmoteka ta będzie w zasadzie odnawiana corocznie przez wymianę czterech filmów dotychczasowych na filmy nowe, a nadto będzie w miarę możności powiększana ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb liceów ogólnokształcących i pedagogicznych.

3. Do stosowania filmów kategorii A w charakterze pomocy szkolnej według ustalonego planu obiegowego, obowiązane są wszystkie państwowe szkoły średnie ogólnokształcące, wymienione w przytoczonym powyżej okólniku, oraz wszystkie inne państwowe szkoły średnie ogólnokształcące, o ile nabędą na własność odpowiedni aparat filmowy. Nie dotyczy to szkół, korzystających z aparatów filmowych, użyczonych im przez odnośne firmy na pewien okres próbny.

Filmy kategorii A wypożyczać mogą również szkoły prywatne, posiadające odpowiedni aparat.

4. Ponieważ filmy kategorii A stanowią własność Polskiej Agencji Telegraficznej, przeto wszystkie szkoły średnie ogólnokształcące wypożyczać je mogą jedynie od Polskiej Agencji Telegraficznej (Warszawa, ul. Królewska 10).

5. Opłata za wypożyczenie poszczególnych filmów kategorii A wynosić będzie dla szkół państwowych 6 zł., a dla szkół prywatnych — ze względu na zwiększone koszta administracyjne — wynosić może 7 zł. Opłaty pokrywać będzie Ministerstwo za te szkoły

państwowe, dla których nabyło lub nabędzie aparaty kinematograficzne. Inne szkoły państwowe, które nabędą aparaty z własnych funduszów oraz szkoły prywatne pokrywać będą również z własnych funduszów koszta związane z wypożyczaniem filmów.

6. Filmy kategorii B, stanowiące również pomoc naukową, przeznaczoną do wyświetlania na lekcjach, lecz nie objęte stałym planem obiegowym, będą pozostawione szkołom do swobodnego wyboru i stosowania w nauczaniu, przy czym stosowanie to powinno pozostawać w ścisłym związku z programem i tokiem nauczania poszczególnych przedmiotów. Filmy te wypożyczać mogą państwowe szkoły średnie ogólnokształcące również wyłącznie od Polskiej Agencji Telegraficznej za taką samą opłatą, jak filmy kategorii A; opłaty należne za ich wypożyczanie wszystkie szkoły uiszczać będą z własnych funduszów pod adresem Polskiej Agencji Telegraficznej.

Szkoły prywatne mogą filmy kategorii B wypożyczać także od firm prywatnych.

7. Filmy kategorii C przeznaczone są do wyświetlania poza lekcjami szkolnymi. Wybór ich pozostawiony jest również swobodnemu uznaniu dyrekcji szkół, ponadto pozostawia się także wszystkim szkołom średnim ogólnokształcącym możność wypożyczania ich nie tylko od Polskiej Agencji Telegraficznej, lecz i od innych firm i osób, za opłatą ustaloną w wymienionym powyżej zarządzeniu Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Opłaty te uiszczać będą same szkoły pod adresem firmy wypożyczającej.

8. W związku z wyświetlaniem filmów kategorii C Ministerstwo zaleca szkołom, by dążyły do podniesienia estetycznej kultury młodzieży w zakresie sztuki filmowej za pomocą urządzania pogadanek, związanych z treścią i artystyczną stroną filmów — pod kierunkiem nauczycieli, interesujących się tym zagadnieniem i posiadających odpowiednie przygotowanie.

9. Państwowe szkoły średnie ogólnokształcące będą mogły nabywać aparaty filmowe wyłącznie za pośrednictwem Polskiej Agencji Telegraficznej i to jedynie spośród typów, które zostaną zakwalifikowane przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego jako pomoc szkolna do użytku zbiorowego w szkołach i ogłoszone w Dzienniku Urzędowym. W związku z tym Ministerstwo oceni pewną ilość aparatów celem umożliwienia szkołom wyboru typów, który im najbardziej będzie odpowiadał. Nadto Ministerstwo będzie wyznaczać i ogłaszać w Dzienniku Urzędowym maksymalne ceny aparatów oraz ich części dodatkowych i wymiennych; szkoły mogą zabiegać o obniżenie tych cen w bezpośrednich pertraktacjach z firmą dostarczającą, zwłaszcza o ile nabywać będą aparaty za gotówkę lub na kredyt jednoroczny.

Szkoły prywatne nabywać mogą aparaty filmowe spośród wymienionych typów także od firm prywatnych, ceny zaś tych aparatów, o ile szkoły prywatne nabywać je będą na spłaty ratalne, mogą być podniesione, jednakowoż nie więcej, jak o 15% w stosunku do cen przez Ministerstwo ustalonych. Ceny ustalone przez Ministerstwo obejmują również koszta dostawy do szkół zarówno aparatów, jakoteż części dodatkowych i wymiennych.

Dyrekcje zakładów, nabywające aparaty filmowe, powinny każdy aparat poddawać przy odbiorze dokładnemu zbadaniu pod względem stanu i sprawności. Instalacji aparatów dokonywać powinny osoby fachowe, bądź miejscowe bądź skierowane za osobną dopłatą przez Polską Agencję Telegraficzną lub inne zainteresowane firmy. Polska Agencja Telegraficzna jako firma sprzedająca aparaty udzielać będzie szkołom gwarancji półtorarocznej oraz zobowiązana jest do opieki nad ich konserwacją. Nabyty aparat szkoła państwowa powinna wciągać do księgi inwentarzowej.

10. Ze względu na doniosłość filmu jako pomocy naukowej Ministerstwo w przeciągu najbliższych lat zaopatrzy własnym kosztem w aparaty filmowe pewną ilość państwowych szkół średnich ogólnokształcących a przede wszystkim zakłady „przydzielone" do t. zw. zakładów macierzystych — według rozdzielnika, załączonego do okólnika nr 62 z dnia 7 lipca 1936 r. (Nr II S-4130/36).

Innym państwowym szkołom średnim ogólnokształcącym Ministerstwo zaleca w miarę możności nabywanie aparatów filmowych z własnych funduszów, przeznaczonych na pomoce naukowe z uwzględnieniem ważności poszczególnych pomocy oraz z zastosowaniem odpowiedniej kolejności w ich nabywaniu. O zamiarze nabycia aparatu należy zawiadomić Ministerstwo; kupno może nastąpić dopiero po otrzymaniu z Ministerstwa decyzji zatwierdzającej. Zgłoszenia powinny być przedstawiane Ministerstwu za pośrednictwem Kuratorium w terminie do 1 marca każdego roku.

Równocześnie Ministerstwo zachęca szkoły prywatne zarówno do nabywania aparatów, jako też do stosowania filmów w nauczaniu szkolnym; o nabyciu aparatu dyrekcja szkoły obowiązana jest za pośrednictwem Kuratorium zawiadomić Ministerstwo.

11. W związku z powyższym Ministerstwo poleca szkołom, by jak najściślej stoso-

wały się do odnośnych zarządzeń w szczególności zaś, by korzystały z nadesłanych im filmów w myśl wskazówek, zawartych w instrukcji, dołączonej do okólnika z dnia 7 lipca 1936 r. Zgodnie z treścią punktu 10, wymienionego okólnika zechcą Kuratoria w dalszym ciągu poświęcić filmowi szkolnemu baczną uwagę, gromadzić spostrzeżenia oraz podawać je Ministerstwu do wiadomości.

Podsekretarz Stanu

(—) Jerzy Ferek-Błeszyński.

4

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa

OKÓLNIK Nr 105

z dnia 9 grudnia 1937 r. (Szt.-4653/37)

w sprawie aparatów filmowych dla szkół.

W związku z zarządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30 czerwca 1937 r. (Nr Szt-2544/37) w sprawie oceny typów aparatów filmowych dla szkół (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. nr 8, poz. 232), tudzież w związku z okólniklem Nr 104 z dnia 9 grudnia 1937 r. w sprawie filmu szkolnego (II S-9783/37) Ministerstwo W. R. i O. P. zawiadamia, że uznaje za dozwolone do użytku zbiorowego w szkołach jako pomoc naukowa wymienione poniżej typy aparatów filmowych, ustalając zarazem ceny maksymalne zarówno aparatów, jako też zapasowych części wymiennych i dodatkowych, łącznie z dostawą do szkół.

I.

Aparat firmy „Kodak" (Warszawa, Plac Napoleona 1) typu „Kodascope, model E" (nr Szt-3275/37).

1. *Aparat niemy firmy „Kodak" typu „Kodascope model E nr 3445"* . . zł. 391,—

Uwagi: Aparat powyższy nie nadaje się do udźwiękowienia; może służyć do wyświetlania filmów niemych oraz dźwiękowych jako niemych; przystosowany jest do prądu stałego i zmiennego o napięciu 100—250 V przy użyciu opornicy.

2. *Części wymienne i dodatkowe:*

a) Opornica na napięcie 120—250 V . . . . zł. 60,50
b) Lampa projekcyjna („Mazda") 400 W na napięcie 100—125 V . „ 44,—
c) Lampa projekcyjna („Mazda") 750 W na napięcie 100—125 V . „ 55,—
d) Obiektyw f = 22 mm, f:d = 2,5 . . . . „ 55,—
e) Obiektyw f = 50 mm, f:d = 1,6 . . . . „ 88,—

II.

Aparaty filmowe firmy „Powszechne Towarzystwo Elektryczne A. E. G." (Warszawa, Mazowiecka 7) typu „Movector Super" (nr Szt-3356/37).

1. *Aparat niemy typu „Movector Super 16 K. 12350 D. Z. B."* . . zł. 1.035,—
2. *Urządzenie dźwiękowe* . . . . „ 1.621,50
3. *Aparat dźwiękowy typu „Movector Super 16 G. 13183 B" (bez futerału)* „ 2.656,50

Uwagi: Aparat, wymieniony pod 1, przystosowany do prądu stałego i zmiennego o napięciu 100—250 V, może służyć do wyświetlania filmów niemych oraz dźwiękowych, jako niemych; nadaje się do udźwiękowienia.

4. *Części wymienne i dodatkowe:*

a) Futerał na aparat dźwiękowy . . . . zł. 60,—
b) Lampa projekcyjna („Osram") 375 W na napięcie 75 V . . „ 45,10
c) Obiektyw („Agfa Lucellar") f = 50 mm, f:d = 1,7; f = 35 mm, f:d = 0,95 (1,1) i f = 65 mm, f:d = 1,6 (1,7) po . . . . „ 92,40
d) Części w urządzeniu dźwiękowym:

1) lampa wstępna 70504	„	35,20
2) lampa końcowa 71403	„	39,05
3) lampa prostownicza 74301	„	14,30
4) lampa głośnikowa 75301	„	27,28
5) lampa do fotokomórki 75220	„	17,16
6) fotokomórka 70123	„	165,—

III.

Aparaty filmowe firmy Siemens § Halske (Berlin, Siemens § Haloke Aktiengesellschaft Wernerwerk F. — Warszawa, Biuro Techniczno-Handlowe Zygmunt Grabowski, Wilcza 29 A) typu „Siemens — Standard — Projektor T" (Nr Szt-4506/37).

1. *Aparat niemy typu „Siemens—Standard—Projektor T. L. Nr 97532"* .	zł.	845,25
2. *Urządzenie dźwiękowe*	„	1.552,50
3. *Aparat dźwiękowy typu „Siemens—Standard—Projektor T. L. Nr 97532"*	„	2.397,75

Uwagi: Aparat wymieniony pod 1, przystosowany do prądu stałego i zmiennego o napięciu 100—250 V przy użyciu opornicy, może służyć do wyświetlania filmów niemych oraz dźwiękowych jako niemych; nadaje się do udźwiękowienia.

4. *Części wymienne i dodatkowe:*

a) Opornica	zł.	11,—
b) Obiektywy („Meyer") f = 5 cm, f:d = 1,8; f = 3,5 cm, f:d = 2; f = 65 cm, f:d = 2 po	„	66,—
c) Komplet narzędzi do aparatu	„	115,—
d) Lampa projekcyjna („T. L. Siemens") 200 W na napięcie 50 V .	„	27,50
e) Części w urządzeniu dźwiękowym:		
1. lampa wstępna	„	35,20
2. lampa końcowa	„	39,05
3. lampa prostownicza	„	14,30
4. lampa głośnikowa	„	27,28
5. ton — lampa.	„	17,16
6. fotokomórka	„	165,—

IV.

Aparat filmowy firmy „Victor Animatograph Corporation" (Davenport, Iowa, U. S. A. — Warszawa, Lwowska 7) model „Animatophone 25 A. C." nr Szt-3860/37.

1. *Aparat dźwiękowy typu „Animatophone, model 25 A. C." łącznie z pryzmatem*	zł.	2.346,50

Uwagi: Aparat ten produkcji amerykańskiej, przystosowany wyłącznie do prądu zmiennego 100—120 V (na żądanie 100—250 V), winien być wyposażony w pryzmat niezbędny do wyświetlania filmów produkcji europejskiej.

2. *Części wymienne i dodatkowe:*

a) Lampa projekcyjna („Mazda") 500 W na napięcie 100—120 V .	zł.	28,57
b) Lampa projekcyjna („Mazda") 750 W na napięcie 100—120 V .	„	33,23
c) Obiektywy: f = 6,35 cm, f : d = 1,65; f = 7,62 cm, f : d = 2; f = 8,89 cm, f : d = 2,5; f = 10,16 cm, f : d = 4,5 po . .	„	102,02
d) Części w urządzeniu dźwiękowym:		
1. 5 lamp metalowych do wzmacniacza 10 W	„	34,98
2. fotokomórka	„	58,30
3. lampa do fotokomórki 8 ½ V 4 Amp.	„	6,41
lampa — pilot 6 W na napięcie 115 V	„	0,88

V.

Aparat filmowy firmy „Zeiss Ikon" (Drezno — J. Segałowicz, Warszawa, Moniuszki 2) typu „Kinox — N" (nr Szt-3917/37).

1. *Aparat niemy typu „Kinox — N"*	zł.	1.029,25

Uwagi: Aparat nie nadaje się do udźwiękowienia. Celem możności wyświetlania filmów dźwiękowych jako niemych aparat winien być wyposażony w bębenki o ząbkach jednostronnych. Aparat przystosowany jest do prądu stałego i zmiennego o napięciu 100—140 V i 200—250 V.

2. *Części wymienne i dodatkowe*:

a) Transformator uniwersalny na napięcie 100—250 V . . .	zł.	30,80
b) Lampa projekcyjna 375 W na napięcie 75 V	„	36,85
c) Obiektywy:		
1. „Kinostar” f = 5 cm; 1 : 1,8	„	62,15
2. „Alinar” f = 5 cm; 1 : 1,4	„	133,65
3. „Alinar” f = 3,5 cm: 1 : 1,8	„	89,76
4. „Alinar” f = 7 cm; 1 : 1	„	224,40
d) Kufer do aparatu	„	39,60
e) Przewijaczka na 120/250 m	„	22,55
f) Szpula na 120 m	„	8,47

VI.

Aparat filmowy firmy Juliusz Caboche § Co (Warszawa, Al. Jerozolimska 31) typu „Ditmar Nr 3488 t. 2960” (Wiedeń) (Nr Szt-4445/37).

1. Aparat niemy typu „Ditmar Nr 3488 t. 2960” . . . . . zł 669,30

Uwagi: Aparat przystosowany jest do prądu stałego i zmiennego o napięciu 100—250 V; nie nadaje się do udźwiękowienia. Celem możności wyświetlania filmów dźwiękowych jako niemych aparat winien być wyposażony w bębenki o ząbkach jednostronnych.

2. *Części wymienne i dodatkowe:*

a) Lampa projekcyjna 250 W na napięcie 120 V lub 220 V . .	zł.	35,65
b) Lampa projekcyjna 400 W na napięcie 120 V lub 220 V . .	„	54,51
c) Obiektywy: f = 35,2 mm. 1 : 1,6; f = 50,3 mm, 1 : 1,6; f = 65 mm, 1 : 1,6 po	„	69,30
d) Szpula 60-metrowa	„	1,98
e) Szpula 120-metrowa	„	3,96
f) Sklejarka	„	7,92
g) Przewijaczka ze sklejarką	„	89,10
h) Ekran 2-metrowy w ramie	„	103,95

Naczelnik Wydziału
(—) Dr Wł. Zawistowski

5

O D P I S.

MINISTERSTWO SKARBU Warszawa, dnia 3.XII.1937 r.
L. D. III.17113/4/37

Wypłata pensji za order „Virtuti Militari” za rok 1938.

Do

wszystkich izb skarbowych oraz Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego (Wydział Skarbowy) w Katowicach.

Ministerstwo Skarbu zawiadamia, że pensja orderowa, przypadająca kawalerom orderu „Virtuti Militari” za rok 1938 ma być wypłacona jednorazowo w pełnej wysokości w terminie od 2-go stycznia 1938 r. począwszy na zasadach ustalonych zarządzeniem z dn. 4 marca 1929 r. L. D. III.313/2 z tym, że pensja przypadająca kawalerom zatrudnionym wprawdzie w instytucjach wojskowych lecz nie będących w czynnej służbie wojskowej, ma być wypłacana nie przez właściwe władze wojskowe, lecz przez kasy urzędów skarbowych na podstawie wykazów, którymi wyżej wymienieni kawalerowie będą objęci.

Dyrektor Departamentu
(—) Nowak.

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa, dnia 16 grudnia 1937 r.
Nr I R-10366/37

Wypłata pensji za order „Virtuti Militari” za 1937 r.

Powyższe zarządzenie Ministerstwa Skarbu przesyła się do wiadomości z zaznaczeniem, że okólnik Ministerstwa Skarbu z dnia 4.III.1929 roku Nr D. III.313/2 został podany do wiadomości w dniu 12.III.1929 roku za Nr I R-3002/29.

Naczelnik Wydziału
(—) A. Nowak.

6

OKÓLNIK KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WOŁYŃSKIEGO

z dnia 7 stycznia 1938 r. Nr O-29504/37

w sprawie adresowania pism urzędowych.

Na podstawie okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 23 grudnia 1937 r. Nr I AG-8/37 zarządzam, aby adresowanie wszelkich pism urzędowych (tak czystopisów jak i kopert) dokonywane było w przypadku pierwszym — mianowniku. (Pan X Y . . . ., Ministerstwo . . . ., Kuratorium . . . . i t. p., a nie jak dotychczas: Do Pana . . . Do Ministerstwa . . . . Do Kuratorium . . . . . .).

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr E. Nowicki.

7

OKÓLNIK KURATORIUM O. S. W.

z dnia 13.I.1938 r. Nr OH-652/38

w sprawie Harcerskiego Kursu dla nauczycieli (lek) w Górkach Wielkich.

Do

P. P. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj Szkół Średnich Ogólnokształcących, Szkół Zawodowych i Rolniczych oraz wszystkich Kierowników Publicznych Szkół Powszechnych

w Okręgu.

Celem pogłębienia treści metod i pracy harcerskiej i zuchowej, Kuratorium O. S. W. organizuje w ramach kursów ogłoszonych przez Ministerstwo W. R. i O. P. pismem Nr II W. 9139/37 z 30.X.1937 r. kurs harcerski dla nauczycieli w 3 grupach:

a) kurs opiekunów gromad zuchowych (dla mających zamiar zapoznać się z podstawami pracy i prowadzeniem gromad zuchowowych,

b) kurs opiekunów drużyn harcerskich (dla mających zamiar zapoznać się z podstawami pracy i prowadzeniem męskich drużyn harcerskich),

c) kurs instruktorski (dla mających zamiar zostać instruktorami w dziale a lub b).

Kurs odbędzie się w dniach od 18 marca do 28 marca 1938 r. w Ośrodku Harcerskim w Górkach Wielkich (poczta i stacja kolejowa Skoczów, pow. Cieszyn).

Opłata za pobyt na kursie wraz z pomieszczeniem i utrzymaniem wynosi 20 złotych.

Zgłoszenia na kurs przesyłać należy drogą służbową do dnia 1 marca 1938 r. W zgłoszeniu podać należy: imię i nazwisko, stanowisko służbowe, datę urodzenia, miejsce urodzenia, nr legitymacji urzędniczej, dokładny adres oraz dział na który się zgłasza.

Do prośby o przyjęcie na kurs należy dołączyć na osobnym arkuszu prośbę o udzielenie urlopu na wspomniany kurs.

Wpisowe w wysokości 5 zł. należy przesyłać bezpośrednio na ręce Okręgowego Instruktora Harcerstwa mgr Adamcia Leopolda — Równe Woł., Kuratorium O. S. W. do dnia 1 marca 1938 r.

W programie kursu przewidziane jest zwiedzenie Sląska i Krakowa w drodze powrotnej.

Koszta przejazdów ponoszą uczestnicy, przy czym korzystać będą z przejazdów ulgowych według taryfy wojskowej. Zniżkę kolejową otrzymają uczestnicy wraz z kartą przyjęcia.

Każdy uczestnik winien przywieść ze sobą: 1 koc, 2 prześcieradła, 1 poszewkę na poduszkę o wymiarach 60 × 80 cm., dobre buty (codzień bez względu na pogodę odbywają się ćwiczenia w polu, przewidziana jest wycieczka w góry), pantofle nocne (chodzenie w gmachu odbywa się tylko w pantoflach), przybory do mycia i pisania.

Kandydaci przyjęci na kurs otrzymają szczegółowe informacje oraz wskazówki w sprawie przejazdu i wyekwipowania.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) Dr E. Nowicki.

8

Komunikat w sprawie uzupełnienia składu Państw. Komisji Egzaminacyjnej dla naucz. publ. szkół powsz. II rejonu.

Kuratorium podaje do wiadomości, że Pan Kurator pismem z dnia 1 grudnia 1937 r. Nr I-27434/37 zamianował p. Romana Niklewicza, Podispektora Szkolnego w Lubomlu zastępcą Prezesa Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych II rejonu, obejmującego powiat kowelski i lubomelski.

Wobec tego nominacja p. Romana Niklewicza na zastępcę Prezesa Państwowej Komisji Egzaminacyjnej III rejonu obejmującego powiat kostopolski automatycznie wygasła.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

MARIAN MAKAREWICZ
Gimn. Państw. w Ostrogu

Sprawa genetycznego ujęcia zjawisk współczesnych w kursie historii klasy IV gimnazjum.

Referat wygłoszony na konferencji metodycznej nauczycieli historii w szkołach średnich ogólnokształcących Okręgu Szkolnego Wołyńskiego w dniu 17.III.1937 r.

W sformułowaniu tematu widoczna jest dwoistość rzeczowa: a) genetyzm w ujęciu zjawisk współczesnych, b) odświeżenie w pamięci młodzieży określonych faktów z przeszłości.

Pomimo pozorów łączności oba objekty tematu występują jako zadania w pewnym sensie odrębne. W praktyce szkolnej, ze względu na specjalne cele kursu historii w kl. IV muszą się one ściśle ze sobą wiązać. W referacie dążyć będą zatem do wskazania sposobu takiego połączenia obu zadań, aby strona metodyczna ukształtowania przedmiotu nauki w konkretnym toku lekcyjnym uniknęła rozproszenia się na różnych odcinkach tematowych, bez wewnętrznego skojarzenia pracy przynajmniej pod względem formalnym, tym bardziej że materiału rzeczowego nie możemy dowolnie dobierać. Treść przedmiotowa nauki tworzy więc rzeczywistość niezależną od nas — wykreślona jest przez wytyczne programu. Od rozpatrzenia wskazówek programowych rozpoczynamy więc nasze rozważania nad możliwościami formalnymi i technicznymi realizacji planu nauki. Program nauki historii w kl. IV wysuwa nowe o zasadniczym znaczeniu zadania: a) w zakresie przedmiotu nauki, b) w zakresie nowych metod rozwinięcia i przedstawienia historycznego materiału.

* * *

Już powierzchowne zapoznanie się z programem historii w klasie IV wskazuje na rozległość materiału i wielką różnorodność zagadnień, związanych z życiem i rozwojem Polski Odrodzonej. Do tego wprost przytłaczającego co do treści programu należy dodać znaczną część materiału z poprzedniego kursu historii Polski. Potrzebę takiego zestawienia materiału historycznego ujmuje program w słowach: „Materiał z najnowszych dziejów Polski winien być silnie związany z materiałem z klas poprzednich i stanowi jego nadbudowę w związku z każdym zagadnieniem".

Rozległość materiału wystąpi jednak w całej okazałości, gdy ustalimy różnorodność zagadnień z dziedzin: politycznej, ustrojowej, gospodarczej, kulturalnej i dodamy do tego uzupełnienia regionalne.

Nie mniejsze zadania wyrastają przed nami w zakresie rozmaitości metod realizacji programu. Wskażemy tylko najważniejsze: a) genetyczne powiązanie zjawisk współczesnych i historycznych, b) ilustracja niektórych działów (polityczny) na podstawie luktury artykułów z czasopism i pisarzy politycznych, c) lektura konstytucji i wyjątków z ustaw społecznych, d) odpowiednio dobrana lektura z literatury polskiej, e) poglądowe traktowanie działu o sztuce współczesnej, f) wycieczki historyczne, odpowiednio przygotowane pod względem technicznym i metodycznym, g) organizacja samodzielnej pracy uczniów zapomocą różnorodnych środków: samodzielnej lektury historycznej, analizy map, wykresów, oglądania i oceny ilustracyj, lektury czasopism, przygotowania referatów i sprawozdań, organizacji dyskusyj, formułowania samodzielnego zagadnień, prób tworzenia ocen krytycznych. Pobieżny ten przegląd materiału zarówno rzeczowego, jak metodycznego wskazuje na ciężar zadań w realizacji programu i budzi świadomość rozmiarów trudności do pokonania.

Możnaby wskazać wprawdzie i na okoliczności sprzyjające wykonaniu pracy. Znaczna część materiału nie jest całkiem obca młodzieży ze względu na naukę w latach poprzednich i zdobyte podstawy w szkole powszechnej lub w wyniku samodzielnej pracy uczniów. Wiadomości te nie są jednak ani pogłębione, ani metodycznie związane. Pewna część materiału objęta jest poza tym programem korelacji z innymi przedmiotami. Najlepiej jednak przeprowadzona korelacja przedmiotów, obejmująca

zagadnienia z życia i rozwoju Polski współczesnej, nie może uniknąć rozproszenia obrazów, fragmentarycznego i powierzchownego traktowania zagadnień objętych programem historii.

Na naukę historii spada więc ciężar zadań i obowiązków, jak opanowanie pozytywnego materiału historycznego, racjonalne jego uporządkowanie pod względem pragmatycznym i genetycznym, wyrobienie w młodzieży samodzielnej postawy umysłowej w stosunku do zjawisk historycznych i obrazów życia współczesnego, wykształcenie twórczych dyspozycyj i popędów w zakresie przekazanych przez historię i rozwijanych przez współczesność zadań państwowości polskiej.

Jeżeli czas przeznaczony na naukę historii w klasach I, II, III, w pomyślnych warunkach pracy można uznać za wystarczający, to w klasie IV okres półroczny, obejmujący w sumie około 46 jednostek lekcyjnych, należy ocenić jako bardzo ograniczony. Okres czasu, wyznaczony na opanowanie materiału historycznego w klasie IV, narzuca konieczność ścisłego rozplanowania materiału pod względem rzeczowym i metodycznym w celu sprostania postawionym zadaniom. Przy realizacji dydaktycznej części programu zarysowują się 2 rozbieżne możliwości jego rozwinięcia. 1-o Punkt ciężkości w nauce można przenieść na przyswojenie przez młodzież raczej pamięciowe materiału pozytywnego i związanie go z wiadomościami nabytymi w latach poprzednich, 2-o albo na ćwiczenia rozwojowe na podstawie meteriału konkretnego, związanego z zagadnieniami aktualnymi, wyszczególnionymi w wytycznych programu. Połączenie obu metod w traktowaniu materiału w kierunku osiągnięcia wyników materialnego i formalnego ze względu na brak czasu wydaje się przynajmniej w obecnym momencie u progu nowej pracy, o charakterze prawie doświadczalnym, bardzo trudne do zrealizowania.

Z powyższych przesłanek w formie krótkiej charakterystyki przedmiotu nauki wynikają pewne wskazówki dla konstrukcji planu pracy nauczyciela historii w klasie IV, sformułowane dosyć ogólnikowo w tezach referatu przedstawionych na dzisiejszą konferencję.

1) „Nie wskazane jest systematyczne powtarzanie całego kursu historii: a) ani w chronologicznym układzie, b) ani w przekrojach nie związanych z przerabianym materiałem w kl. IV".

Teza ta zdaje się całkowicie odpowiadać wskazówkom metodycznym zawartym w uwagach programu (str. 147) co do realizacji planu pracy, jak również sformułowaniu podstawowych zagadnień metodycznych, wysuniętych jako temat dzisiejszej konferencji.

Stwierdzenie tej formalnej zgodności tezy referatu ze wskazaniami programowymi nie jest jednak całkowitym rozwiązaniem kwestii, istniejącej w postaci następujących momentów: młodzież niewątpliwie zapomniała w długiej przerwie pomiędzy kursem historii w kl. III a początkiem nauki o Polsce współczesnej znaczną część materiału. Nie jedno ważne zagadnienie trzeba będzie rozwijać prawie na nowo. Wymagana koordynacja w nauce różnych przedmiotów a w szczególności historii z geografią wskutek chronologicznego następstwa nauki obu przedmiotów jest bardzo trudna w stopniu zadawalającym do zrealizowania. Wiele trudności możnaby ominąć przy równoczesnym rozwijaniu, metodycznie oczywiście uporządkowanym, geografii gospodarczej Polski i nauki o Polsce współczesnej w jednakowym przydziale godzin od początku roku szkolnego (przez dodanie jednej godziny dla obu przedmiotów). Obecny podział materiału, zawartego w nauce o Polsce współczesnej, pomiędzy dwu nauczycieli zawsze będzie zawierał pewne niedociągnięcia rzeczowe i powodował deformacje wskutek odmiennych metod konstrukcji i rozwinięcia materiału geografii i historii. Układ geografii gospodarczej Polski jest wybitnie statyczny, nauka historii wymaga tworzenie perspektywy ewolucyjnej (por. uwagę do programu geografii str. 150). Tymczasem materiał obu przedmiotów, jako wiedza o politycznym, gospodarczym i kulturalnym stanie Polski współczesnej stanowi w ujęciu pragmatycznym i genetycznym integralną całość. Dużo czasu możnaby zaoszczędzić oraz pogłębić naukę przez stworzenie z całego materiału wiedzy o Polsce współczesnej kursu bardziej jednolitego pod względem metodycznym.

Świadomość tych wszystkich mementów w zakresie formy i treści przedmiotu prowadzi do wniosku, że niewskazane jest przeładowanie materiału lekcyjnego z historii w kl. IV przez rekapitulacje wiadomości historycznych nie związanych bezpośrednio z omawianymi zagadnieniami z życia i rozwoju Polski współczesnej.

Przechodzimy zatem do zadań bardziej bezpośrednich, związanych z organizacją pracy nauczyciela i młodzieży — sformułowanych w tezie 2: „Podstawą organizacji pracy winien być podział materiału na jednostki metodyczne związane pod względem rzeczowym i ideowym." Teza powyższa nie odrzuca potrzeby montowania każdej jednostki lekcyjnej w zwartą całość pod wzlędem rzeczowym i metodycznym według ustalonych zasad pedagogii Herbartowskiej, czy wskazań psychologii pragmatycznej (James — Judd). Każda lekcja historii powinna obejmować materiał skoordynowany, — zawierać momenty wyjściowe rozważań, roz-

patrzenie materiału źródłowego oraz dążyć do sformułowania wyników sprecyzowanych. Jednocześnie każda lekcja winna zaprzęgać do pracy różne władze umysłowe w celu umożliwienia młodzieży zajęcia postawy czynnej w stosunku do poruszanych zagadnień.

Ze względu na rozwojową doniosłość i praktyczne znaczenie wysuniętych przez program zagadnień o bardzo różnorodnej wewnętrznej strukturze a jednocześnie genetycznie związanych — należy dążyć do stworzenia jednostek metodycznych obszerniejszych od jednej lekcji. Ogólne zasady dydaktyki zabraniają zresztą zbytniego atomizowania materiału i rozpraszania na luźno związane obrazy.

Nauka historii w klasie IV wymaga takiego zgrupowania materiału, by niektóre doniosłe zjawiska z życia Polski współczesnej były zestawione w jednostki o większej rozpiętości pod względem rzeczowym. Ugrupowanie materiału w większych jednostkach metodycznych zapewni nauczycielowi i młodzieży wielorakie korzyści: umożliwi utrzymanie bardziej ścisłego kontaktu między poszczególnymi lekcjami, przyczyni się do obudzenia większego zainteresowania młodzieży, wyzwoli skuteczniejszą pracę wyobraźni, pobudzi wolę do samodzielnego opracowania wysuniętych zagadnień.

Szczupły wymiar godzin na naukę historii w klasie IV, różnorodność i rozległość materiału rzeczowego wyznaczają jednak wąskie ramy dla takich, laboratoryjnych w pewnym sensie, grup lekcyjnych, mianowicie w granicach od jednej do trzech lekcyj jednostkowych. Konkretne zestawienie materiału dla takiej jednostki metodycznej oraz przygotowanie środków pomocniczych do jego rozwinięcia i opanowania zależne jest w znacznym stopniu od osobistej inwencji nauczyciela, jego stosunku ideowego do przedmiotu rozważań lekcyjnych. Pewną rolę w uelastycznieniu programu pracy nakreślonego przez nauczyciela musi odgrywać wzgląd na poziom umysłowy młodzieży w klasie, zainteresowania specjalne uczniów, konieczność pozostawienia pewnej inicjatywy w rozwijaniu materiału samej młodzieży, rozmiary pomocy naukowych w szkole. Część wstępna do programu zawiera pod tym względem wyraźne wskazania. „Plan lekcji powinien być na tyle ogólny i elastyczny, by można go było w szczegółach dostosować do naturalnego a często zmieniającego się toku pracy podczas lekcji. Poza swobodą w zakresie odpowiednich metod nauczania posiada nauczyciel również pewną swobodę doboru materiału nauczania. W materiale nauczania, podanym w programie można bowiem wyróżnić składniki ustalone, niedopuszczające zmian oraz inne, ujęte elastyczniej, które trzeba dostosować do warunków pracy."

Powyższe wskazania programu co do pewnej swobody doboru materiału — nie idą tak daleko, by zezwalały na redukcję treści materiału z pominięciem punktów zaznaczonych w wytycznych do realizacji programu. Raczej możnaby brać w rachubę tylko większą lub mniejszą rozpiętość w rozwinięciu wysuniętych przez program tematów.

Pewnego rodzaju zarys rozplanowania materiału podany jest w programie n. p. podział na cztery przekroje: 1) dzieje odzyskania niepodległości Polski na tle wojny światowej, 2) położenie polityczne i gospodarcze Polski w świecie, 3) ustrój polityczny i społeczno-gospodarczy Polski odrodzonej, 4) kultura Polski współczesnej.

Traktując program à la lettre możnaby się w nim dopatrzeć dalszego rozczłonowania materiału na poszczególne jednostki rzeczowe bardziej zbliżone do siebie, inne zaś o większej odrębności. Dokładniejsze zapoznanie się z duchem programu i przykładami jego rozwinięcia w podręcznikach pozwoli nauczycielowi stworzyć plan takich jednostek metodycznych w ramach lekcyj współrzędnych zgodnie z ciężarem gatunkowym poruszanych zagadnień i z uwzględnieniem możliwości realizacji planu w klasie. Opracowany przeze mnie plan zawiera 22 jednostki metodyczne. Podział ten nie tylko idzie po linii silniejszego uwypuklenia zagadnień tematowych i silniejszego związania ich składników wewnętrznych, lecz umożliwia jednocześnie racjonalne związanie materiału aktualnego z podbudową historyczną. Zadanie to sformułowane jest ogólnikowo w 3 tezie mego referatu. „Związanie z materiałem klas poprzednich a przez to odświeżenie w pamięci młodzieży określonych faktów z przeszłości winno pozostawać w związku z każdym ważniejszym zagadnieniem."

Chodzi teraz tylko o konkretne ustalenie, jak daleko ma sięgać ta podbudowa historyczna, które fakty z przeszłości należy odświeżyć w pamięci młodzieży wreszcie rozstrzygnąć, jakie elementy historycznego materiału należy traktować jako „zagadnienia ważniejsze."

Otóż program i dla tych kwestyj wskazuje sposób rozwiązania. „Cały kurs tej klasy jest wybitnie aktualny, należy ciągle odwoływać się i nawiązywać do dawniej uzyskanych wiadomości historycznych i konstruować z uczniami podbudowę historyczną dla zjawisk współczesnych w życiu polskim."

Odwoływanie się i nawiązywanie do poprzednio opanowanego materiału zdaje się usuwać możliwości odrębnego lub rozleglejszego traktowania dawniejszych wiadomości historycznych — a wskazuje na potrzebę posługiwania się niemi jako środkiem pomocniczym do oświetlania i głębszego wniknięcia w cha-

rakter ewolucyjny zjawisk współczesnych. Ilość więc materiału pociągniętego do konstrukcji genetycznej aktualnego zagadnienia i stopień jego rozwinięcia zależna jest w pewnym sensie od wskazanej celowości praktycznej.

Zrealizowanie powyższego postulatu programowego możliwe jest tylko przez dokładne wyszczególnienie całego materiału historycznego, potrzebnego do rozwinięcia tematów z życia Polski współczesnej.

Nauczyciel zawczasu powinien się zorientować w całym materiale historii w kl. IV a następnie dla każdego zagadnienia w zależności od jego właściwości — wybrać materiał potrzebny do jego oświetlenia historycznego.

Program nie podaje wskazówek, w jakiej rozpiętości należy rozwijać podbudowę historyczną, ani nie specyfikuje materiału. Pozostawia cały ten dział pracy inicjatywie i uznaniu nauczyciela. Z charakteru jednak uwag programowych możemy wysnuć wniosek, że musi on pozostawać w związku z każdym ważniejszym zagadnieniem — a przez to silnie zespolony z każdą jednostką metodyczną pracy. Ekonomia czasu oraz względy dydaktyczne nakazują wyraźne sprecyzowanie tych wszystkich zagadnień, które okażą się potrzebne do wysunięcia w toku realizacji programu historii. Zestawienie momentów historycznych ze zjawiskami aktualnymi nie powinno być mechaniczne — zewnętrzne, ani tym bardziej dorywczo wysuwane w toku lekcji.

Teza 4 w podanym do tematu kwestionariuszu wskazuje w ogólnych zarysach sposób podejścia do rozwinięcia tematowego: 4) układ materiału określonego w postaci zagadnień, czy ustalonych zjawisk historycznych z dziedziny politycznej, ustrojowej, gospodarczej i kulturalnej — powinien zmierzać do genetycznego powiązania zjawisk. Przy rozbudowie materiału we wskazany sposób potrzebne jest nietylko nakreślenie dokładnego planu przez nauczyciela, lecz zapoznanie z nim uczniów w takim stopniu, by umożliwić młodzieży samodzielną realizację planu.

Każda lekcja powinna przybrać charakter pracy zespołowej czy indywidualnej nad opanowaniem przez młodzież określonego zagadnienia. Tematy nie powinny spadać na uczniów znienacka. Należy umożliwić młodzieży samodzielne podejście do tematu przez wskazanie lub wspólne wydobycie tkwiących w nim zagadnień, przez dostarczenie pomocy naukowych do jego opanowania, przez zorganizowanie domowej pracy uczniów.

Obudzenie życia umysłowego w klasie i zachęcenie młodzieży do pracy somodzielnej— winien traktować nauczyciel jako główny cel swych ambicyj pedagogicznych. Podstawowym czynnikiem pracy dydaktycznej w szkole jest organizacja czytelnictwa związanego z przedmiotem nauki. W zależności od warunków miejscowych można do tego celu zmierzać kilku drogami. Młodzież powinna przede wszystkim posiadać wykaz literatury historycznej w bibliotece szkolnej odnośnie do całego programu nauki historii w klasie IV. Następnie każdy dział przedmiotu należy związać z lekturą historyczną specjalną o charakterze podbudowy względnie rozwinięcia toku lekcyjnego. Można polecić młodzieży przeczytanie jednego utworu specjalnie wartościowego dla danego zagadnienia czy zjawiska historycznego, a następnie opracować treść i formę utworu w zespołowym rozbiorze. Tego rodzaju metoda nadawałaby się przede wszystkim do prac o charakterze regionalnym.

Równie dodatnie wyniki w podniesieniu poziomu lekcyjnego może zapewnić inna metoda, w której młodzież indywidualnie lub grupowo przygotowuje na każdą lekcję materiał z lektury do wysuniętych na lekcji zagadnień — bądź to w formie krótkich sprawozdań, referatów, uwag uzupełniających, formowania nowych zagadnień, analizy ilustracyj, wykonania wykresów i t. p. Należy przy tym wskazać młodzieży źródła do odpowiedniego tematu, czasami zachęcić do samodzielnego wyszukania materiału i związania go z tokiem lekcyjnym. Młodzież w ten sposób przygotowuje niejako sama rozwinięcie rzeczowe lekcji, wnosi ciągle elementy świeże — dalekie od szablonu; w klasie wytwarza się atmosfera pracy, pociągająca wyobraźnię młodzieży i wywołująca dążność do najbardziej wydatnego udziału w pracy. Nie bez korzyści może być również zdrowa forma emulacji umysłowej między uczniami.

Nauczyciel powinien jednak bacznie czuwać nad metodą takiej pracy, — regulować jej tempo — skierowywać ją na drogę najbardziej celowego pod względem dydaktycznym wykorzystania. Pewne niebezpieczeństwo tej metody polega na tym, że jednostki mniej aktywne — usuną się jeszcze bardziej w cień i mogą nawet mniej korzystać z takich lekcyj— niż przy bardziej szablonowej ich rozbudowie, liczącej się z osiągnięciem pewnych wyników materialnych na przeciętnym poziomie klasy. Nauczyciel pod żadnym pozorem nie powinien dopuścić do takiego zepchnięcia słabszych uczniów na szary koniec. Ożywiona atmosfera współpracy w klasie powinna mu dostarczyć wielu okazyj do roztoczenia opieki nad młodzieżą mniej aktywną i wskazać drogi do pociągnięcia każdego ucznia do czynnego udziału w pracy. Nie można jednak ustalić ani rozwinąć jakiejś wzorowej metody pracy dla każdego zespołu młodzieży a nawet dla jednego — na dłuższy okres czasu. Wskazówki programowe

co do budowy treści i wykonania planu pracy — wyraźnie występują przeciw zmechanizowaniu toku lekcyjnego przeciw rutynie w metodach pracy.

Równolegle z lekturą dzieł historycznych, metodycznie opracowanych i dokumentów źródłowych, program przewiduje lekturę artykułów z czasopism o charakterze sprawozdawczym dla tematów aktualnych. Jest to zagadnienie pod względem metodycznym prawie nowe, jeżeli chodzi o opracowanie szczegółowych wskazań co do zakresu i sposobu lektury czasopism i gazet w szkole. Wysunięte zaś zostało przez program jako poważny środek pomocniczy, wprowadzający młodzież w obręb różnorodnych zagadnień życia bieżącego. Punkt ten ze względu na swoją doniosłość dydaktyczną i wychowawczą wyodrębiony został jako osobny temat rozważań na dzisiejszej konferencji metodycznej nauczycieli historii. W referacie moim, — rozwijającym zagadnienia raczej ogólniejszej natury, punkt powyższy wychodzi poza ramy tematu.

Podobne ograniczenia wysuwają się i co do następnego tematu konferencji mianowicie w sprawie uwzględnienia czynnika regionalnego. Uwzględnienie czynników lokalnych i regionalnych powinno się wiązać w stopniowym rozszerzaniu z materiałem historycznym w każdej klasie, w wielu wypadkach należy dążyć do podkreślenia znaczenia i roli czynników regionalnych w każdym zjawisku historycznym, związanym z danym terenem. Wartość czynnika regionalnego na naszym terenie wołyńskim ze względów historycznych, narodowościowych i gospodarczych tak bardzo narasta w realizacji programu historii w klasie IV, że słusznie został on wyodrębniony jako osobny punkt rozważań metodycznych.

Wobec pominięcia przez program nauki historii, jako wiedzy metodycznie ściśle związanej, o własnych imanentnych celach, a wysunięcia materiału historycznego w formie koncentrów mniej więcej luźnych na różnych poziomach — od rozwinięcia epizodycznego i przedstawienia obrazowego przez pragmatyzm chronologiczny, wreszcie do form genetycznego rozwinięcia, wynika konieczność, selekcji materiału historycznego pod kątem realizacji celów nauki na stopniach niższych i wyższych rozwinięcia metodycznego. Wszystkie koncentry mają wspólną oś — ośrodek ugrupowania rzeczowego — historię Polski i dzieje Polski odrodzonej. Pod względem zaś metodycznym „różne problematy stopniowo oświetlane znajdą (w ten sposób) syntentyczne rozwiązanie w kursie klasy IV.” (program str. 257).

W układzie materiału historycznego w kursie gimnazjalnym stwierdzamy takie wyraźnie i silnie podkreślone stopniowanie metodycznego rozwinięcia. „Najpierw dostrzegamy pojęcia proste, niezłożone i dostępne. Są nimi epizody, obrazy, biografie, słowem materiał elementarny i pierwotny, który stanowi najniższą kategorię pojęć historycznych. Dalej materiał bardziej szczegółowo rozwinięty pod względem treści—powiązany ściślej chronologicznie i pragmatycznie, wreszcie przechodzi do pojęć bardziej skomplikowanych i rozwiniętych w dziedzinie życia kulturalnego i społecznego. Równorzędnie rozwija się i metoda przedstawienia— do formy genetycznego związania zjawisk, — aby osiągnąć świadomość procesu dziejowej ewolucji, aby wyrobić w umysłach młodzieży uzdolnienie do historycznej perspektywy”. (Dr W. Olszewski: „Szkolne studium historyczne”).

Układ i dobór materiału historycznego dla kl. IV jest tak przeprowadzony, że ma stanowić nietylko rzeczowe zakończenie kursu historii przez oparcie jego o poznanie form życia współczesnego, lecz i w tym sensie, że stanowić powinien realizację wszystkich celów metodycznych i wychowawczych programu. Nie możemy go zatem traktować jako dalszego ciągu historii i nowożytnej, lecz raczej jako uzupełnienie i rozwinięcie koncentrów poprzednich przez częściową rekapitulację materiału dawniejszego, a przede wszystkim zastosowanie wyższej formy metody historycznego rozwinięcia, mianowicie genetycznego powiązania zjawisk historycznych z formami życia współczesnego. Brak czasu nie zezwala na pełne rozwinięcie tej formy przedstawienia, na objęcie nią całego materiału historycznego — w postaci wyższego rzędu koncentru. Nie wymaga tego zresztą i program. Nakazuje on jedynie zastosowanie genetycznego traktowania zjawisk w stosunku do procesów historycznych bezpośrednio związanych z odbudową państwa polskiego. Jednocześnie program nakazuje wiązanie najnowszych dziejów Polski z materiałem klas poprzednich. Z zestawienia powyższych wskazówek wynika konieczność dokonania rekapitulacji materiału historycznego na wybranych odcinkach w układzie wyższego rzędu metodycznego.

Teza 5 podaje ogólne wytyczne dla dokonania podobnej selekcji materiału: „Metoda rozwinięcia genetycznego może obejmować zdarzenia historyczne bliższe (chronologicznie wzgl. geograficznie), lub też konstruować perspektywy rozwojowe rozleglejsze w zależności od wartości dynamicznej zjawiska”. Najtrudniej jest ustalić kryteria dla oceny wartości dynamicznej zjawisk. Im bardziej wchodzimy w splot zagadnień życia współczesnego, płynnych w swej formie i rozbieżnych w dążeniach, tym trudniejsze staje się ustalenie probieży wartościowych. Wysuwając kryteria w pewnym sensie zewnętrzne możemy ustalić wartość okre-

ślonych zjawisk przez wskazanie momentów bezpośrednio z nimi związanych chronologicznie czy też geograficznie. Natężenie badanego zjawiska możemy również określić przez wskazanie stopnia jego oddziaływania na sąsiednie grupy czy formy zjawiskowe. Jako przykład rozwinięcia wydarzeń w bliskiej perspektywie pod względem chronologicznym a rozpiętych na szerokiej płaszczyźnie geograficznej należy podać: przyczyny i skutki wojny światowej. Rozmiary tego dziejowego zjawiska i doniosłość nieogarniętych jeszcze następstw— wykazywałyby z punktu objektywizmu dziejowego i z racji uniwersalnego jego charakteru — szerokie pod względem rzeczowym i pogłębione pod względem metodycznym potraktowanie.

Tymczasem specjalny cel kursu historii w klasie IV — dzieje odzyskania niepodległości Polski, — następnie brak czasu oraz konieczność liczenia się z poziomem umysłowym młodzieży — ograniczają historię wojny światowej do konturowego zarysu jako tła i podbudowy genetycznej dla współczesnej historii Polski. Ekonomia czasu i celowość w doborze środków dydaktycznych narzucają nauczycielowi wielkie ograniczenia w rozbudowie wskazanego tematu. Jest to temat o tyle niebezpieczny dla całego planu nauki historii w klasie IV, że małe nawet zaniedbanie w skrupulatnym liczeniu się z czasem może pociągnąć zwichnięcie równowagi w wykonaniu dalszych partyj programu.

Następne pozycje tematowe: Józef Piłsudski i polski czyn zbrojny, Legiony, Polska Organizacja Wojskowa, Formacje wojskowe polskie — ze względu na swą wyjątkową doniosłość w odbudowie Państwa Polskiego oraz wysoką wartość wychowawczą w kształceniu charakteru narodowego powinny być rozwinięte znacznie dokładniej zarówno pod względem rzeczowym, jak i przez użycie środków dydaktycznych umożliwiających młodzieży najbardziej bezpośrednie podejście do współczesnej epopei narodowej.

W moim rozplanowaniu materiału — tematy powyższe obejmują dwie jednostki metodyczne po dwie lekcje. Jest to wymiar czasu mały — bardzo mały dla należytego opanowania, przeżycia tak wielkich momentów naszego odrodzenia politycznego. Nie można więc poprzestać na przedstawieniu tych obrazów w krótkim wycinku ogólnego planu lekcyjnego, lecz trzeba dostarczyć młodzieży odpowiedniego materiału i źródeł do samodzielnego, już raczej pozaszkolnego opracowania.

Następne pozycje programu tematowe — wysunięte jako przykład rozwinięcia materiału: 13 pkt. Wilsona, przewrót bolszewicki w Rosji i pokój brzeski, rewolucja w Niemczech mogą być potraktowane bardziej epizodycznie — jako momenty dziejowe poprzedzające chronologicznie wypadki 11 listopada i genetycznie związane z zakończeniem wojny światowej. Powinny one stanowić tło dla uwypuklenia momentu przełomowego w historii walki narodu polskiego o niepodległość, mianowicie odzyskania niepodległości w dniu 11 listopada 1918 r.

Możnaby wysunąć pewne zastrzeżenia co do rozpiętości drugiego przekroju w programie materiału dla klasy IV. Pierwsze jego punkty, jak: Sprawa polska w traktacie wersalskim, traktat o mniejszościach, Wolne miasto Gdańsk, walka zbrojna o granice państwa, plebiscyty i traktaty wiążą się niewątpliwie bardziej ściśle z pierwszym przekrojem: dzieje niepodległości Polski na tle wojny światowej.

Pierwsze punkty drugiego koncentru programowego mogą być rozwinięte w następującym układzie metodycznym: Sprawa polska w traktacie wersalskim, Wolne miasto Gdańsk, plebiscyty należy zamknąć w jednej jednostce metodycznej w granicach trzech lekcyj. Rozwinięcie pierwszego punktu powinno być posunięte tylko tak daleko, o ile to potrzebne jest do uwypuklenia politycznych dążeń polskich przed kongresem i na kongresie oraz stopnia ich realizacji w traktacie Wersalskim w zależności od ścierających się na kongresie dążeń i wpływów politycznych wielkich mocarstw.

Związek polityczny Gdańska z Polską powinien być możliwie dokładnie przedstawiony wraz z szeroką podbudową historyczną stosunków polsko-gdańskich w przeszłości i przedstawieniem polskiej idei morskiej dawniej a dzisiaj.

Sprawa plebiscytów powinna być związana z przedstawieniem stosunków etnograficznych na ziemiach dawnego państwa polskiego oraz ich historycznego związku z Macierzą.

Traktat o mniejszościach — powinien być przeniesiony na płaszczyznę polskiej racji stanu i polskiej ideologii obywatelskiej. Nie może być więc traktowany jako niezależny punkt rzeczowy — lecz jako epizod uzupełniający przedstawienie wolności narodowych i tolerancji religijnej w Rzeczypospolitej przedrozbiorowej oraz obywatelskiej i politycznej ideologii Polski Odrodzonej. Rozwinięcie tego tematu — winno się wiązać ze wskazaniem na brak ducha tolerancji w sąsiednich państwach w stosunku do ludności polskiej. Zagadnienie to pomimo swej doniosłości historycznej i aktualnej — ze względu na brak czasu powinno być wyczarpane w jednej jednostce lekcyjnej.

Dalsze punkty drugiego przekroju: walka zbrojna o granice państwa, traktaty i Polska w Lidze Narodów można zestawić w jedną jednostkę metodyczną o rozpiętości trzech lekcyj. Punktem ciężkości tego koncentru bę-

dzie przedstawienie orężnego wysiłku narodu w budowie granic Rzeczypospolitej Odrodzonej, — dwa pozostałe punkty można potraktować jako zamknięcie tego rozdziału. Rzeczowy materiał związany z ustaleniem granic musi się opierać na szerokiej podbudowie historycznej — potraktowanej jednak raczej szkicowo w oparciu o mapę rozwojową. Przejście do zagadnień aktualnych w dziedzinie ruchów narodowościowych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej — wymaga większego odchylenia ku zagadnieniom regionalnym w celu wyjaśnienia, dlaczego dzisiejsze granice Rzeczypospolitej nie objęły wszystkich historycznych ziem polskich. Zagadnienie to może byc ujęte w formę: stosunki polityczne i kulturalne na Rusi i Litwie po rozbiorach, Rozwój ruchów narodowych litewskiego i ukraińskiego, Zerwanie wzgl. osłabienie tradycyj łączności z Rzeczpospolitą, Zniszczenie kultury polskiej przez Rosjan, germanizacja na ziemiach zachodnich Polski i jej skutki polityczne.

Dalsze punkty programu: Rewizjonizm w Niemczech, współczesne stosunki polsko-niemieckie, stosunki Polski z innymi sąsiadami i sprzymierzeńcami — muszą być zamknięte w ramach jednostki metodycznej lekcyjnej. Historyczna podbudowa tych tematów powinna być ograniczona do zagadnień bezpośrednio związanych z aktualnym ich wyrazem. Jedynie przy omawianiu przymierza z Francją można wskazać na jej historyczne tło.

Zagadnienia nowych form rządu w Europie — faszyzm i bolszewizm powinny być rozwinięte na płaszczyźnie aktualnej bez szerszej podbudowy historycznej—wyjątkiem z momentów historycznych, niezbędnych dla wskazania genezy tych ustrojów społeczno-polítycznych.

Poważne trudności w konkretnym rozwinięciu przedstawiają ostatnie punkty drugiego koncentru programowego: światowe kwestie polityczne i gospodarcze, kryzys światowy. Pomimo rozległości zagadnień zawartych w tych punktach należy je zamknąć w ramach jednej jednostki metodycznej dwulekcyjnej, obejmującej możliwie uporządkowany pogląd na ważniejsze zjawiska — zwązane z sytuacją społeczną i gospodarczą państw w dobie t. zw. kryzysu — aż do chwili obecnej. Samo uszeregowanie tych kwestyj nastręcza poważne trudności — a tem bardziej wzajemne ich powiązanie w relacje przyczynowe i skutkowe. Są to zjawiska w zestawieniu rzeczowym i w sensie pojęciowym bardzo skomplikowane. Nauczyciel będzie musiał jednak dążyć do ustalenia pewnej linii przewodniej w układzie materiału oraz wysunięcia określonego kryterium dla oceny zjawisk w sensie pragmatycznym i genetycznym. Oto przykład rozwinięcia materiału: polityczne i ekonomiczne skutki wojny światowej, odbudowa powojenna, zadłużenie społeczeństw, zagadnienia społeczne i ruchy rewolucyjne, wzrost ciężarów i wydatków państwowych, kryzys pieniężny, nadprodukcja i jej skutki, międzynarodowe stosunki handlowe, międzynarodowa wojna gospodarcza, autarchizm gospodarczy, zagadnienie surowców i kolonij, stosunki ekonomiczne w Polsce Odrodzonej po wojnie, odbudowa gospodarcza kraju, główne przejawy kryzysu ekonomicznego i społecznego w Polsce (w nawiązaniu do wiadomości z geografii) w rolnictwie, przemyśle i na rynku pieniężnym, wysiłki państwa w kierunku opanowania kryzysu ekonomicznego i społecznego. Sformułowanie tych zagadnień i porządkowe ich zestawienie rzuca już światło na sposób ich rozwinięcia.

Pierwsze punkty trzeciego koncentru programowego: ustrój państwa od 11 listopada 1918 r., mała konstytucja, konstytucja 17 marca, późniejsze zmiany muszą być zamknięte w ciasnych ramach jednej jednostki metodycznej dwulekcyjnej. Wymagają one szerszej podbudowy historycznej — szczególniej w zakresie wiadomości o ustroju politycznym Rzeczypospolitej przedrozbiorowej wraz z krótką rekapitulacją wiadomości o ustroju politycznym państw nowożytnych (absolutyzm— monarchia konstytucyjna). Wprowadzenie wielkiej ilości nowych pojęć z działu ustroju państwowego oraz zagadnień politycznego rozwoju państwa polskiego — wymaga dokładnego sprecyzowania przez nauczyciela poruszanych kwestyj oraz uświadomienia sobie konkretnych celów dydaktycznych do osiągnięcia. Zwięzłość i dokładność pojęciowa wraz z przejrzystością przedstawienia muszą tworzyć podstawę operacyjną pracy umysłowej zarówno nauczyciela jak i młodzieży.

Konstytucja 23 kwietnia 1936 r. tworzyć powinna osobny koncentr podzielony na kilka działów. Najpierw syntetyczny rzut oka na całość konstytucji, a więc układ formalny i rozplanowanie materiału rzeczowego. Następnie wysunąć należy zagadnienie podstaw ideowych nowej konstytucji na gruncie zawartych w niej tez deklaracyjnych o charakterze i roli państwa i obowiązkach obywateli. Wreszcie jako dalszy składnik postanowień konstytucji kwietniowej należy rozpatrzyć organizację władz państwowych. Charakterystyczne elementy obowiązującej obecnie konstytucji wystąpią z większą plastycznością przez porównanie nowej organizacji państwowej z postanowieniami konstytucji marcowej. Cały odnośny materiał może być zamknięty w ramach jednej jednostki metodycznej dwulekcyjnej.

Punkt ciężkości nowej konstytucji spoczywa w oparciu władzy państwowej na stanowisku nadrzędnym prezydenta, jako czynnika

harmonizującego działania naczelnych organów w państwie. Centralizacja władzy państwowej w osobie prezydenta Rzeczypospolitej powinna być zrozumiana przez dokładne wyjaśnienie jego stanowiska jako naczelnika państwa oraz jego prerogatyw w zakresie administracji państwowej.

Stanowisko prezydenta Rzeczypospolitej określone w rozdziale drugim konstytucji należy wyjaśnić jako konsekwencje przemożnej roli władz państwowych w życiu społecznym i kulturalnym narodu oraz jako dążność do zapewnienia państwu jak największej stabilizacji wewnętrznej i bezpieczeństwa zewnętrznego. Elementy powyższe, genetycznie związane, powinny być oparte na wskazaniach i dążeniach marszałka Józefa Piłsudskiego do stworzenia silnej i niezależnej władzy państwowej. Do tego celu formalnego zmierzać będzie rozbiór postanowień konstytucji w sprawie wyboru prezydenta. W ten sposób cały materiał otrzyma silne genetyczne związanie.

W zakresie podbudowy historycznej należy temat powyższy związać z wiadomościami o ustroju państw nowożytnych, w szczególności wskazać na stanowisko monarchy w państwach konstytucyjnych oraz rolę prezydenta we Francji i w Stanach Zjednoczonych. Zamknięcie tematu wiązać się winno z poznaniem wzgl. przypomnieniem życiorysu i działalności dotychczasowych prezydentów Rzeczypospolitej. Całość zamknięta w jednostce metodycznej dwulekcyjnej.

Dalsze postanowienia konstytucji w zakresie organizacji władz państwowych powinny być wyodrębnione w osobną jednostkę metodyczną dwulekcyjną w następującym układzie: współudział obywateli w rządzeniu państwem — rola sejmu i senatu. Rozwinięcie tego tematu wymaga retrospekcyjnego oświetlenia o znacznym zasięgu, a więc przykłady republikańskiego ustroju państw greckich, rządy demokratyczne w Atenach i w Rzymie, organizacja sejmu w Rzeczypospolitej przedrozbiorowej, rozwój parlamentaryzmu na Zachodzie (w Anglii i we Francji) w formie szkicowej. Prawa i obowiązki obywateli względem państwa znajdują swój najwyższy wyraz w uprawnieniach i roli sejmu i senatu w państwie. Jedno z podstawowych uprawnień sejmu i senatu — to ustalanie budżetu państwowego. Należy więc zapoznać młodzież z organizacją gospodarki państwowej, ujętej w ramach ostatniego budżetu.

Kierownikiem władzy wykonawczej w państwie jest rząd w zakresie reprezentacji państwa na zewnątrz, zagwarantowania jego bezpieczeństwa oraz w zakresie organizacji życia ekonomicznego i społecznego wewnątrz kraju. Takie sformułowanie zadań władzy wykonawczej nakazuje rozplanowanie tematów związanych z organizacją i zadaniami rządu na kilka jednostek metodycznych. A więc w pierwszym rzędzie: organizacja rządu i jego atrybucje w stosunku do innych organów państwowych. Zadania pozytywnej akcji rządu wystąpią w organizacji relacyj politycznych i ekonomicznych z innymi państwami w formie utrzymania stosunków dyplomatycznych przez poselstwa i konsulaty, przez określenie różnych postaci współżycia między państwami w umowach handlowych, komunikacyjnych, pocztowych i w uzgodnieniu ustaw społecznych na forum międzynarodowym. Powyższy punkt w celu pogłębienia w młodzieży poczucia doniosłości akcji państwowej na zewnątrz wiązać się winien z poznaniem dążeń i celów polskiej polityki zagranicznej. Cel formalny takiego koncentru tematowego — to rozwinięcie i pogłębienie w młodzieży poczucia i zrozumienia polskiej racji stanu.

Temat „obrona państwa" stanowić winien przedmiot osobnej jednostki metodycznej. Podbudowa historyczna wskaże na konieczność silnej organizacji obronnej państwa przez wskazanie na niedostateczność sił obronnych Rzeczypospolitej przedrozbiorowej, następnie charakterystyka położenia geograficznego Polski ułatwi zrozumienie historycznej konieczności utrzymania przez państwo polskie pogotowia zbrojnego w szczególności z racji gwałtownych zbrojeń i dążeń ekspansyjnych naszych sąsiadów. Powyższe rozważania stanowić będą podłoże do wglądu w organizację sił zbrojnych Rzeczypospolitej lądowych, powietrznych i morskich. Ideowe zamknięcie tematu powinno być związane z poznaniem życiorysu i roli państwowej marszałka Śmigłego-Rydza.

Zadania rządu w zakresie organizacji życia społecznego, ujęte w programie w następujących punktach: troska o bezpieczeństwo, zdrowie i mienie obywateli, opieka społeczna, administrowanie państwem, starania o dobrobyt w państwie — mogą być podzielone na dwie jednostki metodyczne dwulekcyjne.

Pierwsza w ujęciu tematowym: państwowa opieka społeczna, druga — administracja państwowa. Pierwszy temat w genetycznym rozwinięciu wiąże się z rekapitulacją wiadomości o przemianach ekonomiczno społecznych od końca XVIII wieku przez XIX i początki XX wieku wraz z krótkimi wiadomościami z zakresu teoryj społeczno-ekonomicznych (socjalizm, solidaryzm społeczny, teorie ekonomii narodowej). Wiadomości te należy uzupełnić przez charakterystykę polskich stosunków społecznych. Na takiej podstawie genetycznej można przystąpić do zapoznania młodzieży z głównymi pozycjami polskiego ustawodawstwa społecznego.

* * *

Podany zarys rozplanowania materiału pod względem formalnym i rzeczowym na rusztowaniu kilkudziesięciu jednostek lekcyjnych posiada wspólną więź metodyczną: badanie i charakterystyka zjawisk współczesnych ze stanowiska ich genezy historycznej i pod kątem ich dynamiki w kierunku dalszego rozwoju.

Ścisłe zastosowanie metody genetycznej dla charakterystyki badanych zjawisk jest zadaniem wielostronnym pod względem środków badania metodycznego i sposobów przedstawienia (odtworzenia) procesów historycznych. Posiada ono własne cele naukowe, niezależne od ubocznych względów praktycznych — politycznych czy pedagogicznych.

W nauce szkolnej możliwy jest genetyzm tylko cząstkowy (fragmentaryczny) i to jedynie na wybranych, mniej lub więcej luźnych zagadnieniach, czasami tylko na wskazaniu możliwości istnienia związków genetycznych. Celem bowiem nauki historii w szkole średniej poza momentem wychowawczym i obywatelskim jest rozwinięcie wyobraźni historycznej i obudzenie świadomości krytycznej w stosunku do zjawisk współczesnych jako procesów ewolucyjnych, t. zn. opartych na zależności poszczególnych form wyrazu historycznego od splotów warunków w momencie ich powstania.

W dążności do genetycznego rozwinięcia, ograniczonego w ten sposób praktycznymi względami, materiału historycznego — możemy w nauce szkolnej posługiwać się trzema postaciami logicznego dowodzenia: indukcją, dedukcją i analogią. Pierwsza forma rozwinięcia indukcyjnego polega na ustaleniu faktów pozytywnych na podstawie świadectw i dokumentów, obserwacji świata przedmiotowego, źródeł pomocniczych pośrednich, jak literatura historyczna, podręczniki, mapy, wykład nauczyciela. Takie ustalenie faktów historycznych związane jest ściśle z badaniem ich właściwości w celu wykrycia pewnych cech natury ogólniejszej, mianowicie łączności rzeczowej między zjawiskami. W dalszym etapie metodycznej konstrukcji obrazu historycznego łączymy pewne grupy zjawiskowe pokrewne oraz wyprowadzamy wnioski o charakterze stosunków między faktami. Cel indukcyjnego postępowania polega na ustaleniu faktów i połączeniu ich w związki przyczynowe dla stworzenia możliwie w jednolitej konstrukcji ich wyrazu pojęciowego.

Jest to zatem metoda progresywna w budowaniu (kreśleniu) obrazów rzeczywistości historycznej. W praktyce szkolnej metodzie tej należy przyznać pierwszeństwo wszędzie tam, gdzie chodzi o zapoznanie młodzieży z nowym materiałem. W szczególności cała nauka o Polsce współczesnej opierać się musi na metodzie progresywnej badania i przedstawienia.

Jednak nauka o formach życia współczesnego nie jest tylko obrazem o jednym przekroju obecnego momentu, jest ona jednocześnie historycznym przedstawieniem, t. zn. ujmuje niektóre wycinki z obrazu współczesności jako etapy rozwoju dziejowego. Świadomość, że każdy przekrój obrazu historycznego jest tylko fazą procesu ewolucyjnego, prowadzi nas do ustalenia łączności genetycznej między zjawiskami historycznymi. W genetycznym rozwinięciu materiału historycznego musimy posługiwać się dedukcją, w której analityczne elementy w postaci zbadanych zjawisk konkretnych, jak wydarzenia polityczne, instytucje społeczne, ustawy prawne, formy zwyczajowe—w dydaktyce zaś szkolnej źródła historyczne, mapy, ilustracje, objekty materialne o znaczeniu historycznym wystąpią w formie przesłanki mniejszej, podporządkowanej przesłance większej w formie założenia, że wszystkie badane pierwiastki historyczne zawarte są w procesie historycznym jako elementy ewolucyjnego postępu. Konkluzją dedukcyjnie otrzymaną będzie wydobycie z danego etapu konkretnego, czyli ze zjawiska zbadanego tych pierwiastków, które weszły w jego skład, jako elementy jego pochodzenia. Wykrycie takiego genetycznego uwarunkowania poszczególnych faz procesu historycznego jest zadaniem metody regresyjnej czyli poglądu retrospektywnego na łańcuch wydarzeń historycznych.

W wykonaniu programu nauki historii w kl. IV metoda regresywna badania związków genetycznych na wybranych fragmentach z życia Polski współczesnej może mieć zastosowanie tylko w stopniu ograniczonym względami utylitarnymi, podyktowanymi przez formę dydaktyczną przedmiotu. Retrospektywne przedstawienie związków genetycznych musi się ściśle wiązać z rekapitulacją materiału historycznego, czyli „wiązać się z odświeżeniem w pamięci młodzieży określonych faktów z przeszłości". Rozległość takiego rozwinięcia uwarunkowana jest zatem możliwościami jego praktycznego wykonania. Trudno jest wskazać z góry, którą z obu metod rozwinięcia należy posługiwać się w toku lekcyjnym: progresywną czy retrospektywną, wzgl. o ile zachodzi potrzeba łączenia obu metod, w jakim porządku je układać lub w jakim wymiarze stosować. W każdym poszczególnym wypadku właściwości zagadnienia, t. zn. cechy rzeczowe i względy formalne powinny decydować o wyborze metody.

Bardzo często stosowaną w szkolnej praktyce metodą rozwinięcia jest dowodzenie przez analogię. Polega ono na zestawieniu szczegółów obrazowych i na wskazaniu cech podobieństwa między pewną liczbą momentów zjawiskowych, potraktowanych abstrakcyjnie od swego podłoża. Jest to zatem próba konstruowania podobieństw pojęciowych ze stosunku dwu cech oderwanych.

Dowodzenie na podstawie analogii przy wszelkiego rodzaju korelacjach, aktualizacjach zagadnień historycznych jest pod względem ścisłości mniej pewne niż poprzednie metody. Wnioski z analogii posiadają jedynie charakter prawdopodobieństwa, w wielu wypadkach zaledwie uchwytnego.

Pomimo pozorów łatwości i efektownego działania na wyobraźnię metoda dowodzenia przez analogię jest bardzo niebezpieczna, łatwo zbacza na tory czysto retorycznych popisów. Nie zapewnia przy tym młodzieży realnych korzyści umysłowych. Nauczyciel oswojony ze ścisłą metodą i nastawiony na rzeczowe traktowanie przedmiotu będzie unikał „porównywania zjawisk oderwanych, luźnych, które zależnie od widzenia potrzącego, dadzą zawsze dowolny obraz negatywny lub pozytywny".

Reasumując powyższe postulaty metodyczne należy sobie zdawać sprawę, że nauczyciel, zasugestionowany stroną rzeczową materiału i pochłonięty zadaniami praktycznymi czy technicznymi toku lekcyinego, najczęściej nie będzie sobie zdawał sprawy z formy metodycznej, którą stosuje. W celu ilustrucji rozwinięcia materiału w ramach zamkniętej jednostki metodycznej podaję przykład połączenia obu metod, indykcyjnej i dedukcyjnej, w konstrukcji obrazu: ukształtowanie i geneza granic politycznych Polski Odrodzonej. Przenosimy materiał dowodowy w celu poglądowości i dla wyzyskania środków metodycznych geograficznych na dwie mapy: fizyczną i historyczną. Na mapie fizycznej ustalamy szereg pozycyj faktycznych: położenie Polski geograficzne w stosunku do innych krajów europejskich. Zbieramy następnie materiał do charakterystyki fizjograficznej kraju (ukształtowanie powierzchni). Z zestawienia obu pozycyj możemy już ustalić charakter położenia Polski w terenie otwartym, trudnym do stabilizacji terytorialnej. Rzut oka na mapę rozwojową i stwierdzenie wielkiej zmienności granic politycznych państwa polskiego zaakcentuje przejściowość obszaru. Dalsze pozycje rzeczowe — to nakreślenie polskiego obszaru etnograficznego. Obszar etnograficzny w oparciu o organizację polityczną narodu wyjaśni zaznaczone na mapie historycznej dążenia państwa polskiego do opanowania ziem, zapewniających jego stabilizację i bezpieczeństwo, a więc pewną niezależność od cech ujemnych obszaru otwartego bez naturalnych granic. Wskazania mapy historycznej z doby Polski mocarstwowej wraz z uprzytomnieniem wysiłków politycznych narodu w budowie Rzeczypospolitej historycznej będą ilustrować przyrodzony obszar państwa.

Przechodzimy następnie do omówienia zadań odbudowy państwowości w dobie wojny światowej. Wysuniemy tu następujące pozycje dowodowe o charakterze przesłanek: dążenia niepodległościowe, stosunki etnograficzne na tym obszarze, dążenia polityczne Polski w zetknięciu z czynnikami zewnętrznymi, zasada kształtowania granic politycznych na podstawie etnograficznej, wysunięta przez kongres paryski (13 pkt deklaracji Wilsona), opór Niemiec przeciw restytucji ziem polskich, stanowisko Czechów w sprawie Śląska Cieszyńskiego, walki w Małopolsce wsch. w 1918 r., akcja zaczepna Sowietów na ziemiach polskich, wynik wojny polsko-bolszewickiej, plebiscyty i ich wynik, wrogie stanowisko Litwy wobec Polski. Oto zbiór materiału rzeczowego do syntetycznej konstrukcji pojęcia w genezia i charakterze naszych granic politycznych. W tak skonstuowanym obrazie granic Rzeczypospolitej zawarte są również punkty wyjścia w kierunku przyszłości w formie wskazań co do dalszego rozwoju zagadnienia po myśli polskiej racji stanu.

Wskazany układ metodyczny ze względu na obfitość materiału nie może być przeprowadzony na jednej lekcji. Należy go przeprowadzać stopniowo na kilku lekcjach. Niezależnie jednak od względów dydaktycznych, nakazujących taką czy inną miarę rozwinięcia, wydaje mi się rzeczą celową nakreślenie powyższego obrazu chociażby w sposób szkicowy w ramach jednej jednostki lekcyjnej, obejmującej cały temat w formie reasumpcji. Powyższy zarys genetycznego rozwinięcia materiału historii wraz z naszkicowanymi przykładami realizacji podają wzory konkretnego rozwinięcia tez 6 i 7.

Pozostaje do omówienia tylko trzeci punkt tezy 7. Celem genetycznego układu zjawisk jest — przygotowanie (młodzieży) do samodzielnego i ugruntowanego osądu zjawisk współczesnych w życiu polskim.

Najwyższe cele wychowania tylko w formalnym ujęciu mogą rościć pretensje do waloru ogólnie obowiązującego, — natomiast jeżeli chodzi o kryteria konkretne wartościowania zjawisk życiowych, a więc w pewnym sensie zdobycie podstawy rzeczowej i praktycznej — to musimy stwierdzić, zgodnie z opinią Nawroczyńskiego, że wszelki cel wychowania zawsze jest historycznym wytworem określonego podłoża społeczno-kulturalnego. „Pedagogika nie

stwarza wartości i celów wychowawczych, ale je zastaje w sumieniu ludzi, narodu, epoki. Zadaniem jej jest opracować je logicznie, a więc łączyć z innymi wartościami i celami życia w system pozbawiony sprzeczności". Wychowanie i jego teoria powinny być jedną z dróg, wiodących, do pogłębienia samowiedzy narodowej i rozstrzygania zagadnień życia narodowego.

Nawet dokładne sformułowanie naszych zadań wychowawczych i dydaktycznych pozostawać będzie w sferze abstrakcji dotąd, póki metody przedstawienia materiału historycznego nie będą związane z aktywną postawą młodzieży względem przedmiotu, a schemat pojęciowy form życia aktualnego nie będzie konstruowany przy czynnym współudziale uczniów.

Rozróżnić zatem musimy dwa pierwiastki: jeden to nagromadzenie wiadomości, — drugi to przygotowanie umysłu do samodzielnego ich zdobywania i konsekwencji zajęcia czynnej postawy względem zjawisk współczesnych. Nasuwa się teraz pytanie, w jaki sposób ten wielki świat historycznych czynów narodu możemy związać z życiem umysłowym i moralnym młodzieży. Odpowiedź konkretna na to pytanie jest niezmiernie trudna, wkracza ona w dziedzinę psychologiczną kształtowania się wyobraźni, uczuć i aspiracyj młodzieży, dziedzina to trudna do pojęciowego odtworzenia, a tym bardziej praktycznego oddziaływania od zewnątrz. Co najwyżej należy sobie uprzytomnić niektóre fundamentalne rysy psychologii młodzieńczej w celu skierowania naszej akcji na właściwe tory. A więc uczniowie nie lubią wznosić się na poziom abstrakcyjnych dociekań, tylko ruch, siła, obrazki o silnej treści dramatycznej pociągają ku sobie młodzież. „Młodzieży trzeba zbioru faktów, a podręczniki szkolne są nieraz tylko zbiorem słów". I wreszcie najważniejszy postulat dydaktyki stosowanej: ucznia nie można uczyć, on sam się musi uczyć, jeśli istotnie ma coś umieć.

Szkoła jednak powinna stworzyć atmosferę pracy, dostarczyć młodzieży środków do pracy umysłowej, a nade wszystko wdrażać ją w metodę pracy racjonalnej i wydatnej zarazem.

„Szkoła zrozumiała wychowanie obywatelskie, jako wprowadzenie młodzieży w rzeczywistość polską już istniejącą i statyczną, nastawienie zaś młodzieży jest dynamiczne"— Polska Zbrojna.

Zagadnienia poruszane w temacie zmierzają do rozbudowy planu realizacji programu w ramach szerokich. Ale jest to plan nauczyciela, który przewidzieć musi możliwości rozwinięcia przedmiotu na różnych poziomach i w szerszym lub mniejszym zakresie. Ograniczenia w wykonaniu tego planu zależne są od chłonności umysłowej młodzieży i od możliwości technicznych zmontowania lekcyj pojedyńczych czy współrzędnych w taki sposób, by zapewniały realizację celów formalnych przedmiotu nauki w zakresie rozwoju intelektualnego i dyspozycyj aktywnych. Poziom rozwinięcia materiału w kl. IV powinien łączyć metody przedstawienia, stosowane w klasach II i III, oraz inicjować nowe wyższe formy ujęcia historycznego. W całości kurs nauki w kl. IV winien być raczej popularny w sensie dostępności dla młodzieży o różnej skali uzdolnień umysłowych.

Konferencja rejonowa Samodzielnej Grupy Metodycznej Matematyki w Kowlu.

Dnia 7 grudnia 1937 roku odbyła się w Gimnazjum Państwowym im. J. Słowackiego w Kowlu konferencja rejonowa Samodzielnej Grupy, spełniającej funkcje ogniska metodycznego matematyki, poświęcona realizacji programu liceum ogólnokształcącego.

Program konferencji był następujący:

1) lekcja naucz. gimn. Państw. w Kowlu R. Wiśniewskiego w klasie I liceum (hum.-przyrodn.) „Zastosowanie trygonometrii w obliczaniu objętości wielościanów",

2) wykłady (3 godz.) prof. d-ra St. Straszewicza z dziedziny algebry i geometrii wykreślnej,

3) omówienie aktualnych zagadnień, związanych z dotychczasową realizacją programu w klasie 1-szej liceum.

W dyskusji, jaka się rozwinęła w związku z lekcją, stwierdzono:

1) Metoda cichych zajęć wymaga pełnej kontroli nauczyciela; lekcja prowadzona tą metodą powinna składać się z czterech części, a mianowicie: a) podanie tematu, b) rozplanowanie pracy, c) dyskusja nad metodą rozwiązania danego zagadnienia i wybranie drogi wspólnie z klasą, d) przystąpienie przez młodzież do samodzielnego wykonania zadania. Można jednak ograniczyć się do podania tematu i pozostawić młodzieży pełną swobodę w wyborze drogi postępowania, jednak nauczyciel stale musi kontrolować, jak temat został zrozumiany i jak jest wykonywany.

2) Bardzo ważną rolę odgrywa rysunek: dlatego powinien on być widoczny dla całej

klasy i wszelkie uzasadnienia, dotyczące jego kształtu, w krótkich zarysach ustalone wspólnie z klasą.

3) Młodzież należy uczyć umiejętnego czytania podręcznika i zadań matematycznych; pracę tę należy rozpoczynać już w gimnazjum od najmłodszej klasy.

4) Kontrola pracy domowej odgrywa wielką rolę i należy do niej przywiązywać duże znaczenie.

Prof. S. Straszewicz scharakteryzowawszy ogólnie materiał algebry w liceum, wyróżnił w nim trzy części: 1) z agadnienia zarytmetyki— nierówności, potęgi, logarytmy, postepy, 2) zagadnienia z analizy—postęp geometryczny nieskończony, ułamki okresowe, pojecie funkcji, 3) zagadnienia z algebry (wielomiany, układy równań).

W gimnazjum zostały przerobione z dziedziny algebry równania stopnia I i stopnia II. W liceum więc należy rozszerzyć pojęcie algebry przez wprowadzenie równań stopni wyższych niż II, przy czym należy położyć duży nacisk na wyćwiczenie rachunkowe w tym dziale. Centralnym punktem materiału algebry w liceum jest dzielenie wielomianów; to zagadnienie nie jest trudne, można je przerobić gruntowniej, niż to robiono w dawnym gimnazjum. Przy omawianiu tego zagadnienia należy zwrócić uwagę 1) na to, że dzielenie wielomianów jest jednoznacznie określone, 2) na związek między dzieleniem wielomianów i dzieleniem liczb. Następnie p. prof. S. Straszewicz omówił szczegółowo rozkład wielomianów na czynniki liniowe, kwadratowe, pojęcie pierwiastka równania, pierwiastki pojedyńcze i wielokrotne oraz z tematów do wyboru: pierwiastki całkowite.

Po krótkiej dyskusji prof. Straszewicz przeszedł do tematu z dziedziny geometrii wykreślnej, podkreślając na wstępie znaczenie kształcące tego przedmiotu, którego celem jest pogłębienie i zespolenie ze stereometrią. Przy nauczaniu geometrii wykreślnej należy zwracać uwagę na prawidłowe wykonywanie rysunków. Najprostszą z metod nauczania jest metoda rzutu cechowanego, która jest przygotowaniem do rzutu na dwie płaszczyzny. Ćwiczenia należy ilustrować na konkretnym materiale—modelach.

Po wykonaniu szeregu ćwiczeń prof. S. Straszewicz podał wskazówki bibliograficzne.

Zagadnienia aktualne związane z realizacją programu w klasie I-ej liceum ogólnokształcącego (balistyka, fortyfikacja, topografia) zostały omówione przez prof. Straszewicza jako zastosowanie geometrii wykreślnej i trygonometrii. Zastosowanie do topografii ma znaczenie dla odczytywania kształtu terenu w/g mapy, wykonywania przekroju profilowanego, zaprojektowania drogi w terenie i t. p. Poza tym były poruszone następujące zagadnienia: rozwiązywanie nierówności, wzory cosinusów trygonometrii sferycznej, zasady suwaka logarytmicznego.

Następnie lokalne zespoły matematyczne przedstawiły rozkład materiału nauczania w liceum i omówiły plan pracy w zespołach na r. szkolny 1937/38.

Atanazy Kowalski
Kierownik Samodzielnej Grupy Metodycznej Matematyki w Równem.

Komunikat Państwowej Centralnej Biblioteki Pedagogicznej.

W związku z konferencją rejonową Ogniska Metodycznego języka poskiego, odbytą w Łucku dnia 5 i 6 listopada 1937 roku Biblioteka podaje zestawioną przez prof. Dr B. Nadolskiego bibliografię zagadnień szkolnictwa, oświaty oraz problemów państwowych w Polsce XVI wieku.

Barycz H. Historja Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu. Kraków, 1935. s. XVI, 762.

*) Bednarski St. ks. Geneza Akademii Wileńskiej.

Brückner A. Dzieje kultury polskiej, t. II. Polska u szczytu potęgi. Kraków, 1930, s. 660.

Dobrowolski K. Studja nad kulturą naukową w Polsce do schyłku XVI stulecia. W-wa, 1933, s. 17—148. *(Nauka Polska t. XVII).*

Karbowiak A. Dzieje wychowania i szkół w Polsce. T. I, II, III. Petersburg-Lwów, 1898/1923. s. 339, 490, 564.

Kosiński K. Szermierze poprawy Rzeczypospolitej. W-wa, 1920. s. 99.

*) Kot St. Szkolnictwo parafjalne w Małopolsce XVI—XVIII. Lwów, 1911. (8 dod. do „Muzeum").

Krzyżanowski J. Barok na tle prądów romantycznych. W-wa, 1937. s. 210—238, 364—376. *(Przegląd Współczeny, t. 60).*

Krzyżanowski J. Średniowiecze i renesans w poezji polskiej wieku XVI. Lwów, 1935. s. 132—153. *(Pamiętnik Literacki, t. 32).*

Łempicki St. Działalność Jana Zamoyskiego na polu szkolnictwa 1573—1605. Kraków, 1921. s. 293.

Ptaśnik J. Kultura włoska wieków średnich w Polsce. Warszawa, 1922. s. 224.

*) Ptaśnik J. Życie żaków krakowskich. Lwów, b. r. s. 162.

Siemieński J. Polska kultura polityczna w w. XVI. (Studia staropolskie).

*) Tarnowski St. Pisarze polityczni w. XVI. T. I, II.

Tync St. Szkolnictwo i wychowanie w Polsce XVI w. Kraków, 1932. s. 316—351. *(Kultura Staropolska).*

Windakiewicz St. Padwa. Studyum z dziejów cywilizacji polskiej. Kraków, 1891. s. 104.

Uwaga: Dzieł oznaczonych gwiazdką P. C. B. P. nie posiada.

Nabytki Państwowej Cenrralnej Biblioteki Pedagogicznej w Równem.

Nabytki w dziale pedagogiki.

Krawczyk M. Ćwiczenia cielesne w szkole powszechnej. Wyd. 2, zmienione. W-wa, 1934. S. 157.

Kuchta J. Dzieci trudne do wychowania w świetle badań psychologii głębi. (K. G. Jung, K. Baudoin). Lwów, 1937. S. 43.

Kwiatkowski Z. — Białas S. Ustrój i organizacja szkolnictwa. Lwów, 1937. S. 491.

Piwowarczyk M. Zajęcia rękodzielnicze w szkole. Podręcznik na kl. V, VI i VII szk. powsz. i I kl. gimn. Lwów, 1937. S. 128; 63.

Spis. Spis książek poleconych do bibliotek szkolnych przez Komisję Oceny Książek... w latach od 1923 do 1928. W-wa, 1929. S. 357.

Nabytki w innych działach.

Barycz H. Historja Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu. Kraków, 1935. S. XVI, 762.

Bączkowski W. Grunwald czy Pilawce? W-wa, 1938 S. 208.

Beck J. Przemówienia, deklaracje, wywiady. 1931—1937. W-wa, 1938. S. 339.

Bernadzikiewicz T. Zagadnienie rentowności przedsiębiorstw. W-wa, 1935. S. 108.

Bierdiajew M. Problem komunizmu. W-wa, 1937. S. 203.

Bujak F. Z odległej i bliskiej przeszłości. Lwów, 1924. S. 325.

Carrel A. Człowiek istota nieznana. W-wa, 1937. S. XVI, 272.

Chełstowski Z. Zagadnienie obcych kapitałów w Polsce. Włocławek, 1936. S. 67.

Cichocka-Petrażycka Z. Geografia gospodarcza Polski dla klasy III gimn. kupieckiego. 3 wyd. Lwów, 1937. S. 376.

Daszyńska-Golińska Z. Polityka społeczna. W-wa, 1933. S. 456.

Dąbrowski J. Węgry. Kraków, 1924. S. 212.

Doroszewski W. Myśli i uwagi o języku polskim. W-wa, 1937. S. 129.

Doroszenko D. Narys istoriï Ukraïny. T. I, II. W-wa 1932/33. S. 232; 370.

Drzewiecki P. Naukowa organizacja a współpraca. W-wa, 1928. S. 8.

Gall I. Budowniczy tła scenicznego. (W-wa, 1937). S. 95.

Gamska-Łempicka J. Hymny średniowieczne. Lwów, 1934. S. 239.

Gerson-Dąbrowska M. Wielcy artyści, ich życie i dzieła. Wyd. 2. W-wa, 1925. S. 239.

Handelsman M. Pod znakiem Napoleona. W-wa, b. r. S. 300.

Handelsman M. Ukraińska polityka ks. Adama Czartoryskiego przed wojną krymską. W-wa, 1937. S. 175.

Hensel G. — Kowalski S. Podstawy elektrotechniki. Cz. I. Lwów, 1937. S. 273.

Jabłonowski A. Lustracye królewszczyzn ziem ruskich Wołynia, Podola i Ukrainy z pierwszej połowy XVII w. W-wa, 1877. S. C,228.

Koczorowski S. P. Pisarze o książce. W-wa, 1937. S. 38.

Kosiński K. Szermierze poprawy Rzeczypospolitej. W-wa, 1920. S. 99.

Krukowski K. Biblioteki publiczne a samorząd terytorialny. W-wa, 1937. S. 32.

Kultura. Kultura i nauka. Praca zbiorowa. W-wa, 1937. S. 282.

Kutrzeba S. — Semkowicz W. Akta Unji Polski z Litwą 1385 — 1791. Kraków, 1932. S. LVI, 571.

Kwaśnicowa Z. Zbiór pląsów I. W-wa, 1937. S. 470.

Lepecki M. B. Sybir wspomnień. Lwów, 1937. S. 183.

Maryański H. Kult żywego słowa. Wyd. 2. W-wa, 1935. S. 325.

Mościcki H. Generał Jasiński i powstanie kościuszkowskie. W-wa, 1917. S. 435.

Papée F. Jan Olbracht. Kraków, 1936. S.256.

Paschalis-Grabowska A. Modelowanie form krawieckich. Lwów, 1937. S. 71, 36.

Pietkiewicz Z. Gospodarka miast polskich. W-wa, 1929. S. 197.

Płużański S. Zasady mobilizacji przemysłu na potrzeby obrony państwa. W-wa, 1934. S. 204.

Polityka. Polityka społeczna państwa polskiego. 1918—1935. W-wa, 1935. S. 457.

Ptaśnik J. Życie żaków krakowskich. Lwów, b. r. S. 162.

Ringman A. Uprzemysłowienie i obrona państwa. W-wa, 1937. S. 207.

Rychliński S. Marnotrawstwo sił i środków w przemyśle polskim. W-wa, 1930. S. 164.

Sobieski W. Pamiętny sejm. W-wa, 1913. S. 253.

Struktura. Struktura społeczna wsi polskiej. W-wa, 1937. S. XVI, 323.

Szajnocha K. Jadwiga i Jagiełło, 1374—1413. T. I—IV. Wyd. 2. Lwów, 1861.

Szmurłowa G. Kobieta w prawie publicznym i prywatnym. W-wa, 1937. S. 40.

Światopogląd. Światopogląd morski. Pod red. J. Borowika. Toruń, 1934. S. XVI, 390.

Turowski G. Warunki; drogi rozwoju gospodarczego wsi polskiej. W-wa, (1937). S. 135.

Tuszyński A. Samochód nowoczesny. Wyd. 8. W-wa, b. r. S. 342.

Wasiutyński B. Ustrój władz administracyjnych, rządowych i samorządowych. Wyd. 4. Poznań, 1937. S. 155.

Windakiewicz S. Padwa. Studyum z dziejów cywilizacji polskiej. Kraków, 1891. S. 104.

Wojciechowski Z. Mieszko I i powstanie państwa polskiego. Toruń, 1936. S. 83.

Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy od końca XIV wieku. W-wa, 1895. S. XXV, 698.

Zaleski S. L. Idea słusznej płacy. Poznań, 1925. S. 191.

Zieliński J. Higjena pracy. W-wa, 1929. S. XV, 354.

WYDAWNICTWA NOWE I NADESŁANE.

Wydawnictwa Harcerskie.

Rozkazem Naczelniczki Harcerek L, dz. 4 dnia 10.IV.1937 i rozkazem Naczelnika Harcerzy L. dz. 9 z dnia 10.IV.1937 zalecone zostało do użytku młodzieży czasopismo **„Na tropie” Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej** zalecony do bibliotek i czytelń uczniowskich przez Ministerstwo W. R, i O. P. pismem Nr I W. F. 1827/32. „Na tropie” ukazuje się 10-go i 20-go każdego miesiąca (z wyjątkiem lipca i sierpnia).

Pismo to bogato ilustrowane, zamieszcza aktualne gawędy i hasła dnia, wiadomości z życia Harcerstwa w kraju i zagranicą, artykuły z dziedziny techniki i majsterkowania oraz życia polowego, interesujące powieści i opowiadania. „Na Tropie” prowadzi stały dział dla młodych zastępowych i wodzów zuchowych.

Prenumerata roczna wynosi Zł. 4,—; półroczna za okres od stycznia do czerwca Zł. 2,70, od września do grudnia Zł. 1,60. Adres „Na tropie” — Warszawa, ul. Łazienkowska Nr 7. Konto P. K. O. Nr 62288.

„W Kręgu Wodzów” Miesięczny Organ Głównej Kwatery Harcerzy jest niezbędną lekturą dla każdego drużynowego.

Prenumerata roczna „W Kręgu Wodzów” wynosi Zł 5,—, półroczna za okres od stycznia do czerwca Zł. 3,—, za okres od września do grudnia Zł. 2,—.

Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, ul. Łazienkowska 7. Konto P. K. O. 62288.

„Skrzydła” Miesięcznik Instruktorek Harcerskich, obowiązująca lektura starszyzny żeńskiej. Prenumerata roczna „Skrzydeł” wynosi Zł. 5,—, półroczna Zł. 2.50.

Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, ul. Łazienkowska 7. Konto P. K. O. 21850.

Wydawnictwa Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie.

Ustrój i Organizacja Szkolnictwa. Opracowali Dr Zygmunt Kwiatkowski — Naczelnik Wydziału Prawnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Dr Stefan Białas. Zbiór przepisów w zakresie administracji szkolnictwa. Tom II. Wydawnictwo zaliczone przez Ministerstwo W. R. i O. P. do użytku władz szkolnych (II S. 5636/37. Str. 191. Cena zł. 5.

Praca uwzględnia stan prawny z dnia 1 września 1937 roku.

Obfity materiał przepisów podzielony został na rozdziały następujące: 1) Przepisy zasadnicze o ustroju szkolnictwa; 2) Organizacja publicznych szkół powszechnych; 3) Organizacja szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli; 4) Organizacja szkół zawodowych i szkół dokształcających zawodowych; 5) Ustrój szkolnictwa artystycznego; 6) Przepisy o przystosowaniu niektórych ustaw do wprowadzenia w życie nowego ustroju szkolnictwa; 7) Organizacja roku szkolnego; 8) Orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Ponadto w dodatku zamieszczona została ustawa z dnia 30 sierpnia 1937 r. o ustroju szkolnictwa.

Książka nie zawiera przepisów organizacyjnych natury administracyjnej i gospodarczej, które zebrane będą w oddzielnym zbiorze.

Gustaw Olechowski: Na wielką wyprawę. Str. 117+nlb.. ilustr. 19. Cena zł. 2.

Szlak tej wielkiej wyprawy, na którą namówił autor swoich młodocianych bohaterów—harcerzy prowadzi z Polski do Holandii, potem do Kanady i z powrotem do Polski.

Wszędzie autor umie pokazać rzeczy charakterystyczne, o wszystkim opowiedzieć coś ciekawego.

Mieczysław B. Lepecki: Sybir wspomnień. Str. 182+1 nlb. ilustr. 72. Cena zł. 3,80.

Książka mjr. Lepeckiego jest reportażem z ostatniej podróży autora na Syberię, przedsięwziętej w celu pobrania ziemi pamiątkowej na kopiec Marszałka Piłsudskiego na Sowińcu. Szlakiem setek tysięcy wygnańców przez Samarę, Bogurusłan, Nowosybirsk, Irkuck, Aleksandrowsk, Tunkę, jezioro Bajkalskie aż do Nerczyńska, Stretieńska i Akatuja jedzie Lepecki wskrzeszać wspomnienia.

Ogląda więzienia — dawne miejsca kaźni męczenników narodowych i cmentarze, gdzie spoczywają kości wielu z nich, zwiedza pobojowiska bohaterskiej dywizji syberyjskiej i okolice, w których przebywał na zesłaniu Józef Piłsudski.

Snując nić wspomnień, obserwuje równocześnie uważnie nową rzeczywistość sowiecką i opowiada o niej w sposób niezmiernie zajmujący.

Cieślińska O. i Nieniewska H.: Les Français de nos jours. Podręcznik do nauki języka francuskiego dla IV klasy gimnazjalnej. Str. 184 + 78 Cena ze znaczkiem na T-wo P.B.P.S.P. zł. 1,90.

Podręcznik ten dopełnia komplet podręczników tychże autorek przeznaczonych dla gimnazjum nowego typu.

Podręcznik składa się z dwóch części: czytankowej oraz metodycznej.

Dewitzowa W. i Żółtkowska G.: Menschen und Staaten. Schaffen und Wirken. Podręcznik do nauki języka niemieckiego dla klasy IV gimnazjalnej. Str. 278 + 2 nlb. + 71. Cena ze znaczkiem na T-wo P.B.P.S.P. zł. 1,90.

Podręcznik ten zamyka cykl podręczników tychże autorek przeznaczonych dla gimnazjum nowego typu.

Ignacy Strychowski i Stefan Essmanowski Italia. Czytanka łacińska dla I klasy gimnazjalnej. Cena wraz ze znaczkiem na T-wo P. B. P. S. P. zł. 1,50.

Autorowie wytknęli sobie jako zasadniczy cel stworzenie podręcznika możliwie łatwego a przy tym równocześnie posiadającego żywą, interesującą treść. Zastosowali więc w ustępach łacińskich zdanie proste, niedługie jak najprzejrzystsze i najwyrazistsze w konstrukcji, starannie unikając słów, których przenośne znaczenie nie byłoby dla polskiego ucznia bezpośrednią zrozumiałe; materiał zaś fleksyjny i składniowy rozłożyli równomiernie, aby w żadnym ustępie nie gromadziło się zbyt wiele trudności naraz.

W celu obudzenia większego zainteresowania w uczniach zbeletryzowano do pewnego stopnia część łacińską podręcznika a jeszcze silniej czytankę polską.

Aniela Paschalis - Grabowska: Modelowanie form krawieckich. Tekst i 36 tablic ze 125 rycinami. Str. 71 + tablice. Cena wraz ze znaczkiem na TPBPSP zł. 2,60.

Praca p. Paschalis - Grabowskiej, pomyślana jako praktyczny podręcznik dla szkół zawodowych krawiectwa damskiego i dziecięcego oraz szerszych kół amatorów kunsztu krawieckiego, zaznajamia z metodą otrzymywania form za pomocą modelowania, która to metoda zyskuje coraz większe zastosowanie w krawiectwie, a jest zgoła niezastąpiona jeśli idzie o krawieczyznę lekką i fantazyjną.

Borowiecka M. i Jacewiczówna A.: Arytmetyka dla dorosłych i młodocianych w mieście. II rok nauki. Str. 142. Cena zł. 1,40.

Książki niniejsze przeznaczone są dla słuchaczy Kursów Początkowych i Szkół Wieczorowych dla Dorosłych i Młodocianych w miastach na I i II lata nauki, odpowiadające I—II i III—IV klasie publicznej szkoły powszechnej. Zostały one opracowane na podstawie wieloletniego doświadczenia pedagogicznego autorów, zdobytego na Kursach i w Szkołach Wieczorowych Wydziału Oświaty i Kultury Zarządu Miejskiego m. st. Warszawy.

Hensel G. i Kowalski S. Podstawy elektrotechniki. Cz. I. Kurs klasy II gimnazjum elektrycznego. Str. 273. Cena ze znaczkiem na Two PBPSP zł. 4,10.

Józefowicz I. i Wróblewski K.: Wypisy polskie na klasę I gimnazjum kupieckiego. Str. 288. Cena ze znaczkiem na Two PBPSP zł. 3,60.

Petrażycka-Cichocka Z.: Geografia gospodarcza Polski dla klasy III gimnazjum kupieckiego. Str. 372+4 nlb. Cena ze znaczkiem na Two PBPSP zł. 4,40.

Lipa A.: Arytmetyka handlowa dla I klasy gimnazjum kupieckiego. Str. 156. Cena ze znaczkiem na Two PBPSP zł. 2,80.

Tatoń A. i Jabłoński K.: Sprzedaż sklepowa Książka dla sprzedawcy. Lwów, 1937 r. Str. 229 + 7 nlb. Cena zł. 2,70.

Wymienione wyżej podręczniki wraz z wydanymi poprzednio pracami: M. Fiuczka „Maszyny elektryczne" cz. I i II, W. Czerwińskiego „Podręcznik warsztatowy" oraz A. Paschalis-Grabowskiej „Modelizowanie prac krawieckich" stanowią plon pracy wydawnictwa za kilka ostatnich miesięcy.

Szewczenko T.: Małyj Kobzar. Z malunkamy T. Szewczenka. Pryhotowyw do druku ta pojasnyw W. Kałynowycz. Str. 91 + 5 nlb, 23 ilustracje. Cena zł. 1,20.

Buczaćkyj B.: Jak my peremohły. Prygotowyw do druku ta pojasnyw W. Kałynowycz. Str. 48. 7 ilustracji. 1 tablica. Cena zł. 0,70.

Bondarczuk A.: Pryhody Sawy Uchacza. Pryhotowyw do druku ta pojasnyw W. Kałynowycz. Str. 44 + 4 nlb. 10 ilustracji. Cena zł. 0,70.

Drozd M. Peremożeć okeanu. Na osnowi spomyniw majora S. Skarżyńskoho. Pryhotowyw do druku ta pojasnyw W. Kałynowycz. Tom 6. Str. 104. 23 ilustracje 1 mapa. Cena zł. 1,20.

Rożankiwśka O. Moja persza knyżeczka. Bukwar. Str. 92 + 65 + 2 nlb., 120 ilustracji O. Kuryłesa. Cena ze znaczkiem na Two PBPSP zł. 160.

Chwiałkowski Z. Arytmetyka z geometrijeju dla VI klasy wseludnoji szkoły Perekław W. Kałynowycz. Str. 136. Cena ze znaczkiem na Two PBPSP zł. 210.

Nasaja praca. Padrucnaja knižka dla trejciaje klasy pacatkowych skołau. Praca supolnaja vucycielau vilenskich, wykananaja pad kiraunictwam dr J. Cystouskaj. Str. 159 + 1 nlb. Cena ze znaczkiem na Two PBPSP zł. 2,50.

Mein Lesebuch für die V Klasse der Volkschulen. Str. 244 + 4 nlb. Cena ze znaczkiem na Two PBPSP zł. 2,50.

Übungen zur deutschen Rechtsschreibung und Sprachpflege. III Schuljahr. Str. 59 + 2 nlb. Cena ze znaczkiem na Two PBPSP zł. 1,60.

Übungen zur deutschen Rechtsschreibung und Sprachpflege V Schuljar. Str. 88 + 2 nlb. Cena ze ze znaczkiem na Two PBPSP zł. 1,80.

Janina Porazińska: Legendy. Str. 80., ilustr. 8. Cena zł. 1,80.

Treść książki zawiera następujące tytuły rozdziałów: Jak Pan Jezus sierotkę poratował; Rajski obiad; Pani Jasna; O źródle wody żywej; Wagi Świętego Michała; Święty Jerzy; Boży oracz; Nie płacz matko; Na weselu sieroty; O panu pysznym; Olsza.

Wydawnictwa Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska" w Warszawie.

Sieroszewski Wacław: Marszałek Józef Piłsudski. Życiorys. (Lektura szkolna). Wydanie trzecie. Str. 48.

Joseph Conrad (Józef Konrad Korzeniowski): Pojedynek. Opowieść wojskowa. (Lektura szkolna). Przełożył Wilam Horzyca. Wyd. III. Str. 81.

Joseph Conrad (Józef Konrad Korzeniowski): Gospar Ruiz. Opowieść romantyczna. (Lektura szkolna). Przełożył Wilam Horzyca. Wyd. III. Str. 55.

Joseph Conrad (Józef Konrad Korzeniowski): Amy Foster. (Lektura szkolna). Tłumaczyła z ang. Aniela Zagórska. Str. 43.

F. A. Ossendowski: W krainie niedźwiedzi. Wyd. IV. (Lektura szkolna). Str. 71.

Walery Przyborowski: Olszynka Grochowska. Powieść osnuta na tle 1831 r. Wydanie nowe z przedmową Prof. Henryka Mościckiego. Zalecona do bibliotek szkolnych. Ilustracje K. Sopoćki.

Walery Przyborowski: Młodzi Gwardziści. Powieść z oblężenia Warszawy przez Prusaków w roku 1794. Wydanie piąte z przedmową prof. Henryka Mościckiego. Dozwolone do bibiotek szkolnych.

Walery Przyborowski: Namioty Wezyra. Powieść historyczna z czasów Jana III. Wydanie nowe z przedmową prof. Henryka Mościckiego. Z rycinami prof. St. Batowskiego.

N. Hawthorne: Mity greckie. Spolszczyła M. J. Lutosławska. Ilustracje i okładki Wandy Zawidzkiej.

Deotyma (Jadwida Łuszczewska): Panienka z okienka. Wyd. IV. Polecone do bibliotek jako lektura szkolna. Okładka i rysunki Antoniego Gawińskiego.

Zofia Kossak: Kłopoty Kacperka — Goreckiego skrzata. Baśń. Ilustrował Feliks Matyjaszkiewicz. Str. 74. Cena w oprawie zł. 6.

Wydawnictwa „Książnicy-Atlas" Lwów — Warszawa.

Wł. Semkowicz i Cz. Nanke: Szkolny atlas historyczny. Dzieje Średniowieczne i nowożytne. Nowe wydanie (B). 19 tablic, 80 map i mapek. Zł 5,70.

Dr R. Wojtusiak: W sercu Kaukazu. Str. 249. Zł. 6,—. Autor, przyrodnik-zoolog, docent Uniw. Jagiell., opisuje swe wrażenia z podróży, jako uczestnik pierwszej polskiej wyprawy alpienistyczno-naukowej w Góry Kaukaskie.

T. Seifert: Zasady techniki badania bilansu. Str. 175. Zł. 3,60.

Praca prof. Seiferta wytknęła sobie za zadanie stwierdzenie, czy przedsiębiorstwo wykonuje istotnie swoje funkcje dla gospodarstwa narodowego i jak je wykonuje, a dalej, czy spełnia funkcje prywatne, a więc czy daje zyski i jakie, a jeżeli nie, to dlaczego.

Pracę swą podzielił autor na 3 części, a mianowicie: Na badanie istotnych czynności przedsiębiorstwa, na badanie składników bilansowych i rku strat i zysków i badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstwa.

Dla ułatwienia opanowania odnośnych autor zamieścił kodeks bilansowy, czyli przegląd ustaw odnoszących się wyłącznie do całości rachunkowości w Państwie Polskim.

Marian Falski: Wskazówki metodyczne do elementarza dla szkół wiejskich.

M. Falski: Wskazówki metodyczne.

T. Benni: Uwagi fonetyczne.

Str. 75. Cena zł. 1,—.

P. Łoziński: Zoologia i botanika dla I kl. gimnazjum kupieckiego oraz gimnazjów zawodowych żeńskich. Str. 160. Zł. 3,10.

Podręcznik ten, zatwierdzony przez Ministerstwo W. R. i O. P. do użytku w gimnazjach kupieckich i gimnazjach zawodowych żeńskich, opiera się głównie na programie gimnazjum kupieckiego, przy czym nacisk został położony na te wiadomości, które są uczniowi potrzebne w nauce towaroznawstwa lub mają znaczenie gospodarcze.

Jak powstaje żelazo i stal. Opracowanie „Poradni Stosowania Żelaza (Katowice, ul, Lompy 14).

Zofia Nałkowska: Dom nad łąkami. Powieść. Wyd. II. Str. 166. Cena zł. 4,50.

Przyroda i Technika czasopismo poświęcone popularyzacji nauk przyrodniczych i technicznych pod redakcją Dr Anny d'Abancourt-Koczwarowej. Prenumerata roczna zł. 10,—.

„Metodyka Biologii" dodatek do czasopisma „Przyroda i Technika" poświęcony nauczaniu Botaniki i Zoologii.

Sprostowanie błędów.

W Dzienniku Urzędowym Kurat. O. S. Woł. Nr 10 z 1937 r. w artykule p. t. „Konferencja rejonowa Ogniska Metodycznego j. francuskiego w Łucku" dostrzeżono błędy drukarskie, które prostuje się poniżej:

Str. 232 w szpalcie pierwszej, wiersz 2 od góry—zamiast „aeil" powinno być „ail";
„ 232 „ „ „ 20 „ „ —zamiast „frequentemet" powinno być „fréquentement";
Str. 232 w szpalcie pierwszej, wiersz 11 od dołu—zamiast „Legendes" powinno być „Légendes";
Str. 232 w szpalcie pierwszej, wiersz 7 od dołu—zamiast „Lyantey" i „Le Pére" powinno być „Lyautey" i „Le Père";
Str. 232 w szpalcie drugiej, wiersz 20 od dołu—zamiast „Le tresor" powinno być „Le trésor";
Str. 232 w szpalcie drugiej, wiersz 19 od dołu—zamiast „Coutes" powinno być „Contes";
Str. 233 w szpalcie pierwszej, wiersz 21 od góry—zamiast „ciwilisation" powinno być „civilisation";
Str. 233 w szpalcie drugiej, wiersz 14 od góry—zamiast „hounêtes" powinno być „honnêtes";
Str. 233 w szpalcie drugiej, wiersz 23 od góry—zamiast „peusée" powinno być „pensée".

Prenumerata roczna zł. 6, półroczna zł. 3. Nr. pojedyńczy 60 gr. Konto P. K. O. Nr 30.365.
Adres Redakcji i Administracji: RÓWNE WOŁYŃSKIE, KURATORIUM.
Drukarnia Samorządowa w Równem, ul. 13 Dywizii 3, tel. 164.